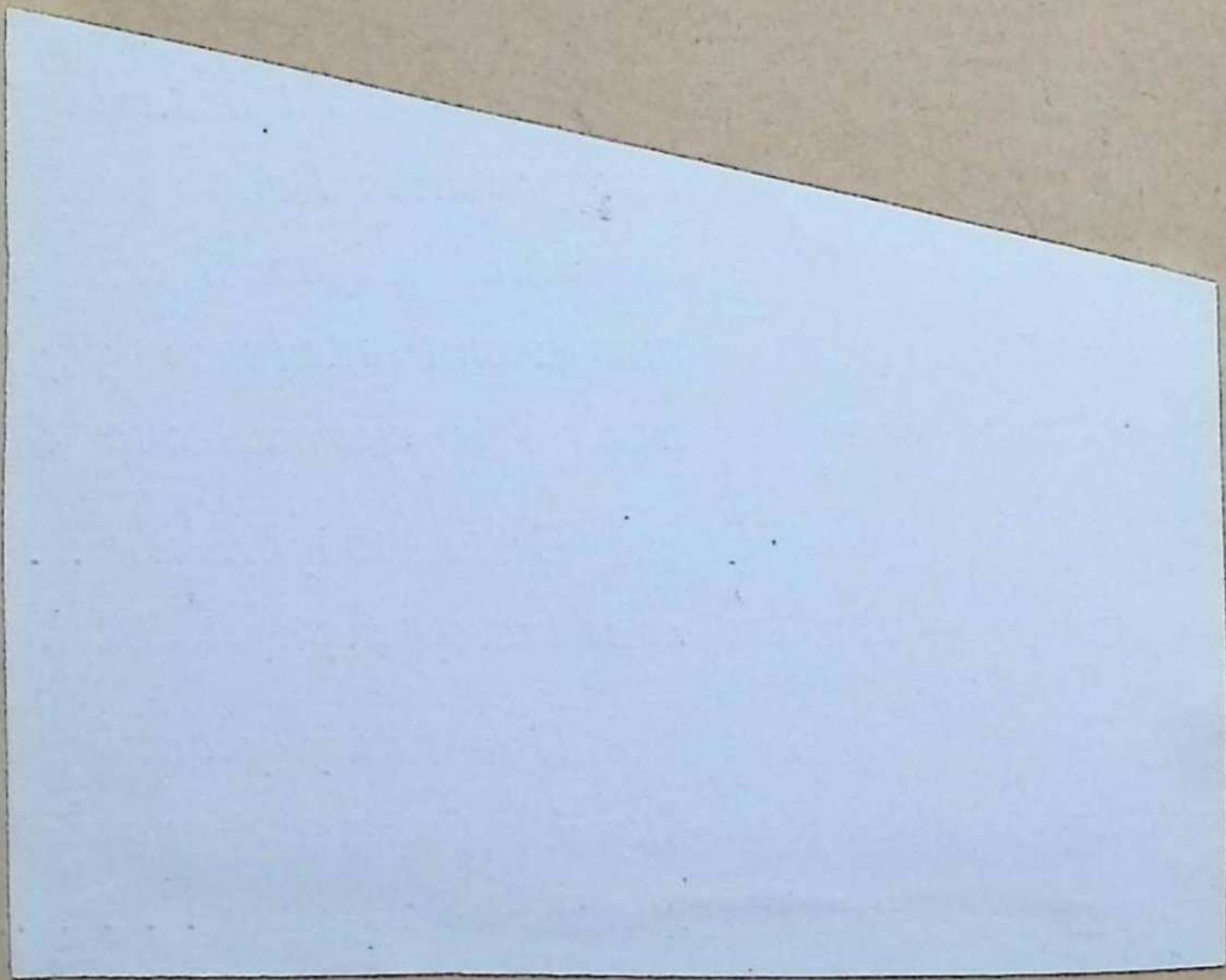

70x

414/15

УІЛЛІАМ ШЕКСПІР.

ПРИБОРКАНА ГОСТРУХА.

Комедія в 5 діях з передогою.

ПЕРЕКЛАД

П. А. КУЛІША.

Виданій з передмовою і поясненнями

Др. Ів. Франка.

414/15

НАКЛАДОМ
УКРАЇНСЬКО-РУСЬКОЇ ВИДАВНИЧОЇ СПІЛКИ
зарєстрованої спілки в обмеженою порукою у Львові.

ЛЬВІВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ

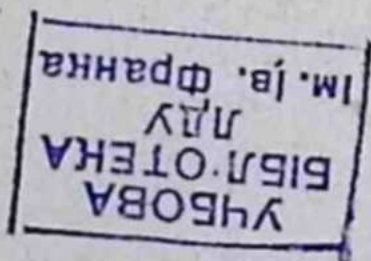

Кабинет франкознавства

ЛДУ ім. Т. Франка.

Инв. № 699.

372555

ПЕРЕДМОВА.

В 1594 році видана була безіменно комедія „Taming of one shrew“ (Уговканє одної непокірної), твір незвісного нам автора, що певно тішив ся тоді великою популярністю на сцені. Дехто догадуєть ся, що опублікованє сего твору мало иньшу, спеціальну причину, а власне таку, що вже тоді появил ся на сцені иньший твір на ту саму тему і власне той иньший твір здобув собі відразу таку популярність, що якийсь книгарь признав відповідним видати вірець сего нового твору, старшу безіменну комедію.¹⁾ Признати ся, поясненє досить круте, хоч в иньших випадках, здаєть ся, бувало й так, що розголос Шекспірового твору був причиною публікації давнїйших його вірців. У сьому випадку се поясненє видаєть ся не дуже правдоподібним. Виходило-б із сего, що Шекспірова комедія „Taming of the shrew“ (Уговканє непокірної) була написана вже перед 1594 роком. Иньші дослідники датують сю комедію на 1596 рік і бачуть у ній докази того, що Шекспір не довго перед тим був у Італії. Ся подорож і його побут у сьомім краю могли від-

¹⁾ Alois Brandl, Shakespeares Dramatische Werke, Bd. VIII, 109.

бути ся найскорше в рр. 1592 — 93, коли задля чуми в Англії всі театри в Лондоні були повамикані. Ми далі вкажемо ті деталі, в яких ті вчені бачуть сліди особистої знайомости Шекспіра з Італією; тут завважимо тільки, що зовнішніх свідощтв про таку Шекспірову подорож нема ніякісіньких, а в творах написаних між рр. 1594 і 1596 перед „Венецьким купцем“, також нема ніяких слідів тої подорожі. В усякім разі можна сказати, що „Приборкана гоструха“ і „Венецький купець“ були написані коло 1596 р., хоча „Приборкана гоструха“ була видана аж по смерти автора, в виданю in folio 1623 р.¹⁾

I. Жерела. Ще в XIV віці розійшло ся по західній Європі, правдоподібно в Іспанії, оповідане про уговкане непокірної жінки. Найдавнійші його варіанти маємо в іспанській збірці „El Conde Lucanor“, написаній, у значній часті на основі арабських жерел, Жуаном, сином інфанта Мануеля, намістником Мурчії, що жив 1282—1347 р. В тій книжці оповідаєть ся між иньшим про одного Мавра, що до того застрашив свою непокірну жінку, що вона зробила ся слухняною (розд. 45), а надто показано ідеал жінки в покірній і терпливій Васкуняні, жінці графа Альварфанєца Мінаї (розд. 5) і взір непокірної, упертої в жінці цїсаря Фрідріха, що в власної вини вмерла від отрути. На жадане мужа признає Васкуняна, що клячі на пасовиску — се корови і що ріка пливе до гори²⁾. З Іспанії пішло се оповідане до Італії, де варіант його знаходимо у новелїста Страпаролі (родив ся коло 1595 р.) у його збірці „I piacevole notti“

¹⁾ G. Brandes, William Shakespeare, 208—209.

²⁾ Се оповідане перекладено на німецьке в книзі Simrock, Shakespeare's Quellen III, 233 і д.

(ніч 8, нов. 2). Тут тема скомплікована вже на стільки, що виведено двох братів вояків, що женяться на двох сестрах: один поводить ся зі своєю лагідно та покійно і вона не поважає його, другий загукав свою бійкою і погрозами і вона слухає його.¹⁾ Безпосередно з іспанського жерела черпали французькі трувери Гюґ Піосель, що написав фавлю „De Sir Hain et de dame Anieuse“, опубліковане в збірці Legrand d' Aussy III, 175, і другий безіменний, котрого фавлю пз. „De la Dame qui fut corrigée“ було опубліковане в збірках Барбазана і Меона IV, 365—386, у Legrand d' Aussy III, 25—30 і 187—198 і в кінці в критичним апаратом у збірці Монтеґльона і Рейно „Recueil général et complet des fabliaux des XIII-e et XIV-e siècles“, Paris 1890, т. VI, стор. 95—116, див. також стор. 212—239, пз. De la Dame escoliée. Тут маємо так само, як у іспанській новелі, тільки одну жінку, котру її чоловік провадить по своїй волі таким робом, що говорить усе навпаки того, що хоче, а вона все робить йому на перекір. В тій формі перероблено се фавлю на італіянську прозу і воно ввійшло в збірку Novelliero italiano. В XV віці воно дістало ся до Німеччини (див. Hagen, Gesamt-abenteuer I, LXXXII), було визискане сучасним Шекспірови Молієром у його комедії École des maris, і перейшло без сумніву в тих літературних жерел в уста народа, так що ще в XIX в. було записане в різних краях, в Іспанії, Франції і Данії (пор. Simrock, op cit. III).

¹⁾ Les facetieuses nuits de Straparole, traduits par Jean Louveau et Pierre de Larivey. Paris 1857, т. II, 128—137.

Ті відгуки новелі про всмирену непокірну, які стрічаємо у нас (пор. В. Гнатюк, Анекдоти, 58 і Драгоманов, Розвідки II, 135 і д.) пішли мабуть із иньшого жерела, в усякім разі не з західно-європейських новель і фавль; вони занадто грубі і надихані варварством, якого не бачимо вже в новелях, а тим менше в комедиях півнійших європейських авторів.

Хоча іспанський „Conde Lucanor“ був у-перве виданий ще 1575, то про те нема мови, як твердить М. Ляндау,¹⁾ щоб Шекспір міг безпосередно користувати ся сею книжкою. Що найбільше можна би щось подібне твердити про автора старшої англійської „Непокірної“. Дуже правдоподібно, що сей автор знав Страпаролю, але він пішов ще крок далі, бо в двох пар зробив три, таї саму комедію про уговканє непокірної вставив у рамку иньшої історії уговканя непокірного. В прольогу показано, як паниця перебраний за пана тратить звільна почутє свойого я, — також стара, орієнтальна тема, звісна вже в арабських оповіданях про Гаруна ар Рашіда, вчасно перенесена до Європи і прикладана то до бургундського князя Филипа Доброго, то до иньших панів, у Англії поміщена ще 1570 р. в одній збірці оповідань і майже рівночасно введена на сцену як епізод у драмі „Дамон і Пітіас“.²⁾

Ся старша англійська комедія про приборкану гоструху була написана в рр. 1588 — 90; сього догадують ся з тої причини, що в текстї її знаходять декуди пародіованє бомбастичного стилю трагедії Марльо „Tamburlain the Greath“ (Тамер-

¹⁾ Dr. Marcus Landau, Die Quellen des Dekameron, zweite Ausgabe. Stuttgart 1884, стор. 274.

²⁾ Alois Brandl, Shakspeare (у збірці біографій „Geisteshelden, herausgegeben von Anton Bettelheim) Berlin, 1894, стор. 119.

VII

ляп Великий), з великим powodженем виставлюваної в театрах від 1587 р. (Brandes, op. cit. 37; Brandl, Shakespeares Werke, VIII, 110). В ній маємо вже майже повний зміст Шекспірової комедії: прольот, у яким Лорд велить передати п'яницю і вмовляти в него, що він пан; три сестри, з котрих одна визначаєт ся упертістю і острим язиком, розбиває вчителєви музики інструмент об голову, кидаєт ся на залицяльника, що просить у батька її руки, і хоче видерти йому очи, та вкінці згоджуєт ся таки вийти за него, щоб мати над ким збиткувати ся. Сей залицяльник не з власної охоти береть ся до неї, але за намовою її батька, котрий обіцяв йому 6000 крон, коли висватає його дочку. І він справді перемагає непокірну своєю енергією. Ідучи до шлюбу він має намір счинити бійку і захопити молоду силою в батьківського дому, мучить її по дорозі на слоті і холоді, потішаючи її тим, що нехай тільки сьогодні піддасть ся його розказам, а завтра буде її день, і що вона скаже, те буде зроблено. Та коли другого дня молода жінка пробує виявити свою давню вдачу, наживає з того багато клопоту. Скоро тільки скривила ся на принесену їй страву, муж в тій хвилі викидає страву за вікно і біжить сам влагодити їй їжу, а її лишає голодну. Коли почала критикувати принесену їй сукню, муж рве сукню на шматки а її лишає в старій. Скоро тільки сказала: втечу до батька, — муж в тій хвилі велить лагодити коней і голодну, втомлену везе її назад до батька. Таким способом, ніби то сповняючи кожду її волю, він доводить її до того, що вона починає обдумувати свої слова і поступки, починає корити ся мужови і шукати в ним згоди і вертаєт ся до батька зовсім переробленою, так що своєю слухняністю помагає мужови виграти за-

клад з мужами двох інших сестер, котрі вперед славились добрими, а тепер не дуже кваплять ся слухати своїх мужів.

II. Шекспірова перерібка. Як у богатых інших випадках, де ми можемо прослідити се, так і в обробленю „Приборканої гострухи“ держав ся Шекспір принципів характерних для його розуміння штуки і драматичної техніки. Поперед усього він вносить усюди лагідніші обичаї, добірніший вислов, а за те поглиблює психологію осіб, відкидає надто грубі і незугарні інтриги, мотивуючи поступки людей їх характером, привичками та інтересами. Злагожене кольориту і поглиблене характерів, отсе головні прикмети його перерібок старших творів. Йому байдуже, чи фабула старшої драми надаєть ся для сього добре, чи ні; часто він удосконалює її своїми змінами, але не боїть ся полишати й деяких неконсеквенцій та недоладностей у будові, коли тільки головна його мета осягнена. Все се бачимо і в „Приборканої гострусі“.

Поперед усього Шекспір переніс місце події в Атен, де вона відбуваєть ся в старшій комедії, до Італії, спеціально до Падуї, славної як центр гуманістичних наук¹⁾ і може навіть звісної Шекспірови в власного побуту. Він зумів надати своїй комедії вовсім вірний і яркий місцевий кольорит, чого не було в старшій комедії. Він значно злагодив драстичні сцени між Катериною і Петручієм, хоча полишав багато мотивів старої комедії, так що події декуди являють ся немотивованими, або слабо мотивованими. Поперед усього він усунув надто

¹⁾ Brandes, op. cit. 159. Помиляєть ся А. Брандль твердячи, що і в старшій комедії річ дієть ся в Італії (Shakespeare, 116).

вже варварський епізод про те, що жених старається о руку сварливої панни за намовою і навіть за оплатою її власного батька. У Шекспіра Петручіо виступає в ролі жениха по часті за намовою Гортензія, а головню з власної волі, бажаючи здобути її значне віно. Не можна сказати, щоб се мотивоване було надто щасливе, тим більше, що закінчене комедії, основна згідність характерів Петручія і Катерини, могли-б були піддати авторови инше, далеко глибоше і краще мотивоване. Далі ослабив Шекспір поступуванє Петручія в часі шлюбу: тут він являєть ся без наміру счинити бійку і силою вирвати Катерину з вітцівського дому (сей намір виправдував, чому він у старій комедії являєть ся уоруженим і в поганій одежі), і для того в Шекспіровій комедії ми зовсім не розуміємо, по що Петручіо підчас шлюбу шукає зачіпки з попом і дяком — хіба тільки для викликаня скандалу. Шекспір пропустив також дуже щасливий комічний мотив: умову з Катериною, що, мовляв, я маю сьогодні розказувати, а ти завтра, через що й дальші сцени його усмирення Катерини являють ся випадковими і тільки слабо мотивують ся заявою Петручія, що хоче пройти зі своєю жінкою таку саму школу, якою приучують соколів, тоб то уговкати її голодом і безсонницею. Загалом треба сказати, що фігури Катерини і Петручія не стоять на висоті геніяльної Шекспірової творчости, бо хоча автор зумів підняти їх на висшій цивілізаційний ступінь, ніж вони займають у старшій комедії, хоча осяяв їх блиском свого генія, що видно особливо в першій діяльозі Петручія з Катериною, — то про те вони не переведені зовсім консеквентно, не продумані так глибоко, як се вмів чинити Шекспір у инших подібних випадках. Старий квас давньої грубої

фарси, де мужчина потішає себе і глядачів коштом жінки, даючи їй на кождім ступні почути висність своєї фізичної сили, тут не перетравлений, не піднесений до якогось ідейного ступня.

Далеко більше майстерства показав Шекспір у обробленю другої групи осіб, що кунчуться докола другої доньки Баптисти, Бянки. Маємо тут ряд образків із життя заможного італіянського міщанства в невеликім університетськім місті північної Італії з кінця XVI в. Паралельно до історії відносин Катерини і Петручія йде історія сватаня Бянки цілою юрбою кавалерів, із якої декотрі, не маючи иньшого доступу до панночки, передягають ся за вчителів і наймають ся до Баптисти вчити його дочок. Ціла та історія і група осіб — Шекспірів додаток до будови старшої комедії, в якій, що правда, непокірна дівчина має двох сестер, але ті сестри виходять на сцену тільки в остатнім акті, а зрештою не грають у комедії виднійшої ролі. Правда, і сей додаток не був видумкою Шекспіра; кавалери перебрані за домашніх учителів були вже давнійше героями комедії Аріоста „Gli suppositi“, що була написана ще в 1509 р. і ще перед Шекспіром перекладена на англійську мову¹⁾. Шекспір покористував ся сим мотивом, щоб змалювати жите тодішніх „сальонових“ людей в їх манерами, з претенсєю на вченість, з зовнішнім блиском, та при тім повне конвенціональної фразеології і нещирости. Як контраст до тих сальонових панців, що стоять на духовій висоті своїх слуг, так що можуть спокійно міняти ся з ними ролями, стоять Катерина і Петручіо, натури сильні, троха жорсткі та неманерні, але на скрізь правдиві, отверті й енергічні, що не вважаючи на

¹⁾ A. Brandl, Shakspeare, Stuttgart, стор. 331.

початкові конфлікти швидше і основніше доходять до ладу одно з одним, ніж делікатна і манерна Бянка, що для моди лизнула де-що і з латини і інших наук, зі своїм певно що закоханим, але слабохарактерним панцем Люченцієм. В тім контрасті і в такім освітленю фігур бачуть критики перший прояв того моралізаторського тону, якого не було в Шекспірових творах із вчаснішої доби, а який потім дужшає й дужшає в дальших творах, таких як „Венецький купець“ і „Веселі Віндзорянки“, а в часом доходить до нечуваної сили в „Тімоні Атенським“ (Brandl, Shakespeare 118—119).

Але Шекспірови не досить було сего одного контрасту. Він покористував ся прольоґом старшої комедії про паницю переміненого на пана, щоб показати, що й неотесава природність так само противна йому, як прилизане та слабохарактерне панство. Його котляр Хитрун (по англ. Sly, те саме, що німецьке Schlauf — незвісно для чого Кудіш перейменував його на Ницака), се натура невчена, нецивілізована, а властиво така, що в цивілізації захопила тільки її деморалізацію; як у дикого чоловіка, у него всі внутрішні пориви безпосередно проявляють себе в словах або і в ділах; цивілізація дала йому тільки вбожество, упосліджене і — горівку. Жартлива проба панова — заставити сего англійського пролетарія XVI в. грати ролю пана, показує відразу, що ся роля не для него, що розділ між англійським паном і англійським пролетарієм у XVI в. був уже далеко значнійший, ніж розділ між італійським панцем і його слугами.

III. Автобіоґрафічні натяки. Говорячи про „Приборкану гоструху“ годить ся сказати кілька слів також про ті автобіоґрафічні натяки,

які розспав у тій комедії Шекспір. Вони відносять по часті до його молодечих літ (у Передогрі), а по часті до його здогадного побуту в Італії. Отже-ж що до першого варто зазначити, що „Передогра“ діється в околиці рідного Шекспірового Стратфорда, коло одного з замських шиночків, а далі в дворі одного багатого льорда, певно також недалеко сего міста. Бачимо тут поперед усього фігури з англійського „люду“ — шикарку і Хитруна, бачимо вандрівних акторів, що що року з Лондона вибирали ся на провінцію і давали вистави не тільки по містах, але й по панських дворах; бачимо, що голосніші драми тодішнього репертуару були звісні й найменше осьвіченим людям (Хитрун цитує Кідову „Іспанську трагедію“) так само як і осьвіченим панам (льорд згадує штуку про Сота). Бачимо тут порядки в тодішнім панськім дворі, сцену вставаня, вмиваня, чуємо про страви, які подавано на стіл, про напої, яких уживано що дня. Все те, як видно, були сцени і деталі добре відомі Шекспірови з молодих літ.

Але як же супроти сего мусить здивувати нас, коли далі, переходячи на італійський ґрунт, Шекспір і тут являєть ся мов у себе дома! Він не тільки цитує живцем італійські фрази привитаня (се ще не дивниця, він міг чути їх від кого небудь із тодішніх паничів, що бували в Італії), але подає багато иньших деталів, яких ледви чи міг дізнати ся від кого небудь, не будши сам у Італії. І так учений Теодор Ельце звернув увагу на те, що вірші в „Передогрі“:

Покажем Іо, ще як дівувала,

Як захопивши Зевс її зневолив, —

Зовсім жива, що тільки не говорить. —

відносять ся правдоподібно до славного Корреджієвого малюнка „Юпітер і Іо“, що в рр. 1585—1600

знаходив ся в палацу різьбара Леоні в Медіолянї, куди багато приїзжих учащало, щоб оглядати його¹). Звернено увагу на те, що в „Приборканій гострусі“ не тільки італіянські імена і назви передані вірно, але не менше вірно схарактеризовані, не раз одним влучним словом, міста і їх мешканці: Падуа „мамка науки“, Піза „славна громадськими мужами“, Льомбардія „пишний сад Італії“. Англійський учений А. Браун (A. Brown, *Shakespeare's Autobiographical Poems*) завважив, що обряд заручин Петручія з Катериною відбуваєть ся зовсім не по англійськи, а власне по італійськи: Бантиста при двох свідках кладе руку Катерини в Петручієву (акт II, 1). Особливож заімпонувало деяким ученим дамам вичислене дорогих річей у багатім італійськім домі, яке знаходить ся в тім самім акті в репліці Гремія і по їх думці вірнісінько передає вражінє, яке робить уважний огляд старої обстанови домів багатих італійських патрициїв (*Brandes*, op. cit. 158—160). Ми підносимо ті деталі, випорпані новійшою вченою критикою, і вернемо до них іще в передмові до „Венецького купця“, зазначаючи тут хиба те, що всі ті і значне число иньших деталів, про які там буде мова, таки ще не в силі рішити питанє, чи був Шекспір у Італії, чи ні; ми занадто мало знаємо його житє, товариство, серед якого він обертав ся, книжки, які міг читати і т. п., щоб могли дозволити собі твердити в тім пункті щось на певно.

¹) Theodor Elze, *Italienische Skizzen zu Shakespeare* (Jahrbuch der deutschen Shakespeare-Gesellschaft, Bd. XIII—XV), 1877—79; пор. *Brandes*, op. cit. 162.

IV. „Приборкана гоструха“ в українській літературі. Хоча отсей переклад „Приборканої гострухи“ є першим, який появляється в нашій літературі, то про те мали ми вже пробу перерібки сеї комедії. Доконав її Федькович і опублікував 1872 р. у „Правді“ пз. „Як козам роги виправляють“¹⁾. Федькович викроїв із Шекспірової комедії одноактову фарсу, написав її прозою і переніс події у свої улюблені гуцульські гори. Нема що й мовити, що фарса вийшла груба, дотепи вульгарні, цілість більше примітивна, ніж Шекспірове жерело, старша англійська комедія. Ся перерібка ніколи не була ставлена на сцені, вже хоч би для того, що замість одної відслони, як обіцяно в титулі, їх є аж шість. Герой комедії Василь, гуцульський легінь, що довго служив у війську, при першій розмові бє Катрю, підчас весіля бє гаранником весільних гостей, годує свою молоду стусанами та побоями, та хоч на початку ми чуємо, що він і сам лихний та сердитий, то про те на кінці, по промові Катерини про обовязки доброї жінки, він виголошує не менше довгу і зовсім недоладню промову про обовязки доброго мужа. Коротко мовлячи, фарса Федьковичеви зовсім не вдала ся і була хиба сьвідоцтвом про брак у него виробленого літературного смаку і ясних провідних думок.

Про отсей Кулішів переклад нам нема що говорити. Він у загалі досить вірний оригіналови і сам собою має високу поетичну і язикову вартість. Правда, переклад сеї комедії не такий труд-

²⁾ Видана також окремо пз. Як козам роги виправляють. Фрашка в 1 відслоні. Вільно за Шекспіровою драмою „Як пурявих уговкують“. Написав Ю Федькович. Львів 1872.

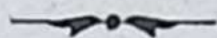
ний як переклад трагедій або інших Шекспірових комедій. Що найбільше можна-б було бажати, щоби перекладач докладнійше держав ся оригінала там, де в ньому є римовані місця, бо більше або менше число таких місць має деяке значіне при досліді над часом написаня твору. Та про те для широкої публіки такі деталі не мають значія.

Ів. Франко.

ПРИБОРКАНА ГОСТРУХА.

DRAMATIS PERSONAE.

<p>Пав. Христофор Ницак, паний котляр. Шинкарка, паж, актори, ловчі й слуги.</p> <hr style="width: 20%; margin: 10px auto;"/> <p>Баптиста, багатий дворянин із Падуї. Вінченціо, старий дворянин із Ціви. Люченціо, син Вінченція.</p>	}	<p>Петручіо, дворянин із Верони. Іреміо } женихи Бянки. Гортензіо } Траніо } слуги Люченція. Бйонделльо } Іруміо } слуги Петручія. Куртіс } Педант, старий учитель. Катерина } дочки Баптисти. Бянка } Удова.</p>
--	--	---

Бравець, талянтерник і слуги Баптистині та Петручієві.

Сцена иноді в Падуї, а иноді в Петручієвім хуторі.

ПЕРЕДОГРА.

Сцена перва.

Перед шинком у чагарняку.

Ввіходять шинкарка та Ницак.

Ницак. О, та оддухопелю тебе, далєбі!

Шинкарка. А в кайдани, волоцюго!

Ницак. Ах, ти злиденна! Ницаки не волоцюги. Зазирни в хроніки: ми прийшли сюди з Ричардом Завоювателем.¹⁾ Отсе ж paucas pallabris: нехай сьвіт собі ховзаєть ся. Sessa!²⁾

Шинкарка. Ти не хочеш платити за чарки, що порозбивав?

Ницак. Ні шеляга. Мовчи, мовляв той Джеронімо. Лягай на свою холодну постіль та грій ся³⁾.

Шинкарка. Я знаю, що робити: пійду гукну десятника.

Ницак. Десятника, двадцятника, трицятника, я одвічатиму йому по праву. Не поступлюсь ні на палець, хлопче: нехай собі йде; байдуже. (Лягає на землю тай засипляє.)

Трублять роги. Ввіходить пан із ловів, в ловчими та слугами.

Пан.

Гей, ловчий! ти мені гляди, щоб добре

Пильновано усіх моїх хортів.

Он Жевжик — роздуло його страшенно,

А Тумана пора тобі злучити

З пискатою гінчиною давно вже.
А бачив, хлопче: мій рудий Срібляка
Метнувся на слід, як інші стуманіли?
За сього пса і ста рублів не схочу.

Первий ловчий.
Незгірший буде й Дзвоник, пане.
Заскавучить, аби зійшло з тропі що.
Сьогодні винюхав закритий слід два рази.
Йй Богу, се в мене хорток найкращий.

Пан.
Дурний еси. Колиб Гукай був прудший,
Дванацятьох би Дзвоників він сто́яв.
Зготуй же на ніч їм вечерю добру,
Та доглядай: я завтра знов на влови.

Первий ловчий.
Зготую, пане.

Пан.
Що се? чи мертвий, чи п'яний нетяга?
Чи ще він дише? подивись лише!

Другий ловчий.
Сопе. Горілка розогріла добре,
Що байдужé й на холод горопасі.

Пан.
Противний зьвір! Лежить, мов той кабан!
Який гидкий твій образ, люта смерте! —
Що скажете, мої приятелі,
Як я зроблю вам іграшку з п'яниці?
Звелю перенести його на ліжко,
По панськи зодягти, та золотіі
Перстні на всі пучки понадівати,
А як прокинеть ся, вгостити бучно,
І слуги щоб кругом його впадали:
Чи не забуде сей тімаха, хто він?

Первий ловчий.
Запевно, пане, він про все забуде.

Другий ловчий.

Здивуєть ся проснувшись, що з ним сталося!

Пан.

Мов сон лестивий, мов химерна мрія.

Беріть його, та добре жарт ведіте.

Перенесіть в мою найкращу хату,

Вберіть її найкращим малюванням.

Гидку йому скропіть бальзамом кучму,

Для пахощів паліть солодке древо.

Як він проснеть ся, щоб музика грала,

Веселостю будинок ісповняла.

Промовить що — тупцюйте коло нього

З поклонами низькими до послуги:

„Що ваша честь зволить нам повеліти?“

Один подасть йому вмивальню срібну,

Рожеву воду всипану квітками,

А хто зливальницю, хто утиральник:

„Зволіте ваша честь прохолодитись“.

А там уже держять готові шати,

Питаючись, котрі зволять надіти.

Тут інші про хорти, про коні кажуть,

І що болізню його трівожить паню:

Що буцім він на розум занедужав.

Як же він скаже, хто він єсть, — кажіте,

Що се химера: бо він пан великий.

Оттак із ним, приятелі, зробіте.

Се забавка нам буде над всі жарти,

Аби чинили все без пересолу.

Первий ловчий.

Ми так зіграєм, пане, нашу ролю,

Так будем панькати всі коло нього,

Що справді здасть ся сам собі він паном.

Пан.

Несіть його злегенька до постелі.

Прокинець ся — ви зараз до послуги.

(Ницака виносять. Чути трубу).

Козаче, виглянь, що там затрубило.

(Слуга виходить).

Се може пан який, що має думку
В дорозі бувши випочити в мене.

(Вертаєть ся слуга).

Ну що? хто там?

С л у г а.

Не в гнів будь вашій чести,
Кумедники бажають вам служити.

П а н.

Нехай приступлять. (Входять актори).

А, здорові, друзі!

А к т о р и.

Спасибі вам, добродію, за ласку.

П а н.

Ви хочете у мене ночувати?

Первий актор.

Як зволите до послуг нас прийняти.

П а н.

Всім серцем рад. Я памятаю добре,
Як лобур сей грав батькового сина,
Що гарно підійшов під ласку пані...
Забув імя, а добре він справляв ся,
І за гранне з великим толком брав ся.

Другий актор.

Се певно ви Сотá⁴) згадали, пане!

П а н.

Як раз і єсть. Ти грав його предивно.

Ви нагодили ся в сам час до мене:

Я хочу забавку собі зробити,

Ви допоможете граннем до неї.

Тут пан один вас бачити бажає,

Та я боюсь, чи вдержливі ви люде:

Бо він собі, той пан, чудненький трошки

(Із роду не видав грання на сцені).

Коли не вдержитесь, засьмієтє ся,

Зобидите його вельможність дуже ;
А він не звик нікому вибачати.

Первий актор.

Не бійтесь, пане, не засьміємо ся.
Хоч би він був чудний з чудних на сьвіті.

Пан.

Ведиж гостей, козаче, до пекарні,
І участуй їх до схочу всім добрим ;
Що в мене в домі є, всього давайте.

(Виходить слуга з акторами).

А ти йди до пажа Бартоломія,
Нехай вбереть ся зовсім так як пані.
Тоді ідїть обидва до п'яниці,
І щоб він там держав себе мов дама.
Скажи, щоб заслужити в мене ласки,
Нехай обходить ся так, як він бачив
Поважні дами чинять із мужами.
Нехай мій паж тихенько, лагідненько,
Покірненько мовляє до п'яниці :
„Що ваша честь зволить мені веліти,
Щоб ваша пані і жона покірна
Свій довг повнила і любов являла ?“
Потім його обійме, поцілує,
Прихилить голову йому на груди,
Заплаче, ніби з радощів великих,
Що бачить, як вернувсь він до здоровля :
А то сім років, мов той волоцюга
Убогий та гидкий, тягавсь по сьвіту.
Коли мій паж жіночого таланту
Не перейняв, щоб обливатись слізмами,
Нехай у хусточку цибулину сховає,
То й пустить нею із очий водицю.
Швиденько се зроби, як тільки мога,
А там я знов скажу, що дальш робити.

(Слуга виходить).

Я знаю, хлопець добре передражнить
Вельможних паній голосом, ходою
І постаттю й принадою тихбою.
Я хочу чути, як він звеличає
Пяницю мужем, і як челядь пирсне,
Впняючись од реготу на службі.
Піду навчати. Як між ними буду,
Вони не сьмітнуть розреготатись;
А то веселість їх зросте над міру. (Виходить).

Сцена друга.

Спальня в панськім домі.

Ницак являєть ся з прибічниками: которі з одією, которі з умиваннем і иншими надобами. Ввиходить Пан одягнений слугою.

Ницак.

Ой, Бога ради, дайте хоч пів чвертки!

Первий слуга.

Подать канарського, вельможний пане?

Другий слуга.

Варення zvolите, вельможний пане?

Третій слуга.

Що вдягнете сьогодні, ясний пане?

Ницак. Я Христофор Ницак. Не звіть мене ваша честь або вельможний пане. Канарського не пив я зроду; а коли дасте якого варення, дак дайте волового. Не питайте ся, що я надіну; бо в мене одна одежина, як і одна спина, одні панчохи, як і одні жижки, одні черевики, як і одні ноги; а иноді в мене більше пят, ніж черевиків, або такі черевики, що босі сліди роблять.

Пан.

Храни вас Боже від такого жарту!

О, як се пан великого коліна,

Такий маєтний, високоповажний,
Та вдався у дух такий низький, мізерний!

Ницак. Як! ви хочете зробити мене божевільним? Я в вас не Христофор Ницак? не син старого Ницака з Бортонгіса? Народивсь я міхоношею, виріс гребінником, перевернувся на ведмедника, а тепер моє ремесло котлярство. Поспитайте Маряну Гакетиху, товсту шинкарку в Вінкоті⁵), чи не знає мене. Коли не скаже, що в неї закарбовано на мене чотирнадцять копійок, уважайте тоді мене за найбільшого брехуна у всій християнській землі. Що-ж? Аджеж я не очарований. Ось...

Первий слуга.

Як через се сумує ваша пані!

Другий слуга.

Як через се сумують ваші слуги!

Пан.

Оттим то й рід увесь вас одцурав ся:
Жене їх дивне помішанне ваше.
Вельможний пане, схамени ся, хто ти;
Верни з вигнання своєю прежню вдачу,
І прожени від себе сні погані.
Дивись, отсе ми всі перед тобою,
І кожен з нас готов тобі служити.
Музики хочеш — слухай Аполлона
Із двадцятьма у клітці солов'ями!
Чи хочеш спати — ось готове ліжко,
Що і сама ляглаб Семіраміда.
Чи проходитеся — уквітчаєм стежку.
Чи верхи — зараз посїдлаєм коні,
Під золотом та під каміннем збруя.
Чи з соколом — злетять твої рароги
Під хмари геть, над жайворонка висше.
На влови — гавканне хортяче вдарить
У небо, і земля озветь ся ехом.

Первий слуга.

Із гончими — твої пси мов ті серни,
Мов бистрі олені довгодихальні.

Другий слуга.

Чи любиш живопись — ми Адоніса
Тобі покажем при воді бігучій,
І Цітерею в довгім очереті,
Що наче гнеть ся від її дихання,
Мов вітерець його колише стиха.

Пан.

Покажем Іо, ще як дівувала,
Як захопивши Зевс її зневолив —
Зовсім жива, що тільки не говорить.

Третій слуга.

І Дафну, як біжить терновим гаєм:
Хоч присягни, тече кривця по стегнах.
І Аполлон побачивши заплакав:
Так сльози й кров змальовані чудовно⁶).

Пан.

Ти пан тай годі, пан еси великий.
У тебе й пані є, далеко краща,
Ніж инша жінка в сім ледачим сьвітї.

Первий слуга.

І докіль сльози про твоє безумство
Не вшкодили лиця їй бурним ливнем,
Була вона гарнійша всіх на сьвітї.
Та і тепер не низша ні від кого.

Ницак.

Я пан і в мене є така пані?
Чи снить ся се? чи аж і досі спилось?
Ні, я не сплю, я бачу, чую, мовлю...
Ось пахне щось; ось мягко, гарно, любо...
Хоч би й умерти. Справді пан, їй Богу,
А не Ницак і не котляр мізерний!...
Ну, приведіте паню перед мене,
Та, знов кажу, горілки хоч пів чвертки!

Другий слуга.

Чи зволите помити руки, пане?

(Слуги подають умивавне і рушник).

Як раді ми вас бачити здоровим!

Колиб ще більш себе ви, пане, взнали!

Пятнацять літ були ви у дрімоті,

Хоть же й ходили, то мов ходя спали.

Ницак.

Пятнацять літ! Еге, доволі часу.

І за сей час нічого не казав я?

Первий слуга.

Казали, пане, тільки не до речі.

Бо хоть лежали ви в сій гарній хаті,

Та думали, що вас хтось вигнав звідсі,

І сердились на хуторну шинкарку:

Попру, мовляв, до суду ледащицю,

Що подає посудину гончарську,

А не пляшки печатані, квартянки.

Ще Вівдю иноді якусь гукали.

Ницак.

Еге, дівча Гакетихи шинкарки.

Третій слуга.

Ніколи ви її не знали, пане,

Ні інших, що гукаєте бувало:

Стецько Проноза, Гирявий Вовтуза,

Демко Кизяк, Омелько Вовкулака

І двацять ще таких паниць химерних,

Котрих ніхто не знав, не бачив з роду.

Ницак.

Хвалити-ж Господа, що я одужав!

Усі.

Амінь.

Ницак (до прислужника)

Спасибі, брате; жалкувать не будеш.

(Віходить Паж яко пані з прибічниками).

П а ж.

Як може мій супруг ясновельможний?

Н и ц а к.

А вже-ж гаразд: бо тут доволі трунку.

А деж моя жона?

П а ж.

Ось я, мій пане. Що зволиш веліти?

Н и ц а к.

Ге, жінко! чом мене не звеш ти мужем?

Я пан для слуг, для тебе чоловік.

П а ж.

Ти муж і пан мій, пап і муж мій, пане,

А я твоя покірниця і пані.

Н и ц а к.

Се так: та як її я мушу звати?

П а ж.

Мадам.

Н и ц а к.

Мадам Маруся, чи мадам Оксана?

П а ж.

Мадам, тай більш нічого. Так панове

Зовуть своїх жінок ясновельможних.

Н и ц а к.

Мадамо жінко, кажуть, що дрімав я

Та спав з п'ятнадцять літ чи може й більше.

П а ж.

Мені вони за трицять років стали,

Не спавши з вами й однієї ночі.

Н и ц а к.

Се довго. Слуги, вийдіть геть звідсіль.

Мадамо, роздягнітесь та на ліжко.

П а ж.

Вельможний пане, дайте вас вблагати.

Заждіте ще одну або дві ночі,

Або хоть доти, докіль сяде сонце.

Бо лікарі виразно наказали,

Що вернеть ся хвороба перша ваша,
Коли спанне собі дозволю з вами.
Вповаю, що ся річ стоїть за мене.

Н и ц а к. Так стоїть, що трудно так довго
й витерпіти. Тільки що погано булоб мені впа-
сти в дрімоту знов. То вже мушу терпіти на
перекір тілу і крові. (Ввіходить слуга.).

С л у г а.

Кудесники, почувши, що ви дужі,
Прийшли вельможність вашу привітати,
Кумедию веселу розіграти.
Так лікарі їм ваші наказали,
Вбачаючи, що се з журби вам сталось:
Бо мелянхолія псує розсудок.
Тим думають, що добре вам почути
Кумедию, щоб розум звеселити.
Се гонить сум, продовжує життє.

Н и ц а к. Чорт їх бери, нехай грають. Чи
се таке, як на сьвятках з козою, чи може які
викрутаси та вихиляси?

П а ж. Ні, мій добрий пане, се краща ма-
терия.

Н и ц а к. Господарська материя?

П а ж. Се ніби така гісторія.

Н и ц а к. Та вже-ж побачимо. Ну, мадамо
жінко, сїдай коло мене, і нехай собі сьвіт хов-
заєсь ся. Сїдай лиш тут, ми вже не помолод-
шаємо. (Труби).

АКТ ПЕРВИЙ.

Сцена перва.

Падуа. Громадський майдан.

Входять Люченціо і Траніо.

Люченціо.

Давно бажав я, Траніо, побачить
Сю гарну Паду, науки мамку.
Отсе-ж прибув в Льомбардію плодющу,
Великої Італії сад пишній.
В'оружили мене отецький дозвіл,
Його любов, а з нею і прихильне
Товариство твоє, слуго мій вірний.
За щирою порадою твоєю
З веселим духом ізучати буду
Науку та письменство гарне.
Громадськими мужами славна Піза —
Мое гніздо, Вінченціо — отець мій,
Купець великий, знаний по всім сьвіті,
Із роду Бентіволіо походить.
А син Вінченція, в Фльоренції з'учившись,
Справдити мусить всі ті уповання,
Які складав на нього любий тато,
Щоб доблестю заможність осияти.
Оттим-то, Траніо, тут буду вчитись
Тієї філософської науки,

Котра показує, що людям щастє
Дав найбільш розумна добродітель.
Як думаєш? скажи. Бо нашу Пізу
Покинув я, мов би мілку водицю,
Щоб тут у глибині вгасити спрагу.

Транїо.

Мі pardonate, любий мій паничу,
Я думаю теж так, як ваша милость,
І рад, що ви бажаєте солодкий
Сік філософської науки ссати.
Та тільки, добрий пане, шкода,
Колиб дивуючись дивам науки,
Зробились ми тупицями глухими;
Або щоб Арістотелю піддавшись,
Овідня мов ледаря цурались.
Бесїдуйте про льогіку з друзями,
Риторики навчайте ся в розмовах,
Музика та поезія для втіхи,
А математику та метафізику
Зглубляйте поти, поки в вас охоти.
Нема добра в науці без утіхи.
Коротке слово — вчітесь по вподобі.

Люченціо.

Спасибі, Транїо, порадив добре.
Колиб уже, Бйонделльо, ти приїхав!
Ми-б зараз тут гарненько спорядились,
І наняли собі таке мешканне,
Щоб так як слід приятелїв приймати,
Котрих ми певно знайдемо в сїм місті.
Е, стій! дивись, що се за панство йде!

Транїо.

Се певно, пане, вийшли нам назустріч.
Входять Баптиста, Катерина, Бянка, Іремїо та Гортенвіо.
Люченціо і Транїо стоять на боці.

Б а п т и с т а.

Ні, ні, панове, більше не просіте:
Бо знаєте, як твердо я наваживсь
Не віддавати меншої аж доти,
Докіль у старшої не буде мужа.
Коли хто з вас кохає Катерину,
Я, люблячи і знаючи вас добре,
Даю обом вам волю залицятись.

Г р е м і о.

Ні, лучче зарікатись: норовиста!
А ти, Гортензіо, не будеш сватать?

К а т е р и н а (до Балтисти).

Прошу вас, мій добродію, не вже ви
Самцям мене даєте на принаду?

Г о р т е н з і о.

Самцям, панянку? Як се розуміти?
Для вас не знайдеть ся самця, аж докіль
Не кинете ви норова крутого.

К а т е р и н а.

Добродію, вам нічого боятись:
Далека ще до мене вам дорога;
А хоть би й ні, в тому ви не сумнітесь,
Що мій підніжок з вами б цілував ся,
А мій кулак із вашим носом знав ся.

Г о р т е н з і о.

Спаси нас Боже від такої злюки!

Г р е м і о.

Спаси й мене, мій Боже милий!

Т р а н і о.

Ось цитьте! тут щось робить ся предивне.
Ся дівка чи дурна, чи норовиста.

Л ю ч е н ц і о.

А та, що все мовчить, я бачу,
Дівча собі прелюбе і пресмирне.
Цить, Траніо!

Транїо.

Се правда, пане... Мум! Дивітєсь пильно.

Баптиста.

Панове, в мене діло йде за словом.
Вернись до дому, Бянко, тай байдуже,
Моя ти люба Бянко. Бо тебе я
Люблю не менш, дитя мое кохане.

Катерина.

Гарненька куколка. Вона б штиркнула
І пальцем в око, як би знала як.

Бянка.

Сестрице, заспокій ся моїм смутком!
Добродїю, корю ся вашій волї.
Мої книжки, мої знаряддя будуть
Моїм товариством, і з ними
Я працюватиму собі тихенько,
Люченціо.

Чи чуєш, Транїо, слова Мінерви?

Гортензіо.

Не вже ж бо справді ви такий химерник,
Добродїю Баптисто? Жаль нам вельми,
Що Бянку ми лицянням засмутили.

Гремїо.

Не вже ж бо ви зачините смиренну
За злість тїї пекельної метери,
І за лихий язик сестри дурної
Скараєте безвинну?

Баптиста.

Нї, панове,

Я вже наваживсь, то шкода й казати.
Іди до дому, Бянко (Бянка виходить.)
І як я знаю, що вона так любить
Музику та поезію і всякі
Знаряддя до науки, то надумавсь
Учителїв закликати до дому,
Нехай її навчають молоденьку.

Коли ви знаєте, сіньори, добр
Так приведіть, спасибі вам, до мене.
Бо до людей учених я ласкавий,
І не скуплюсь на вихованне діток.
Тепер прощайте. — Катерино, може
Ти тут зостанеш ся? Бо ще я хочу
Із Бянкою про щось поговорити. (Виходить).

Катерина.

То і мені іти, здаєть ся б, можна?
А то ще й час указувати будуть,
Мов я не знаю, що мені робити. (Виходить).

Греміо. Тобі можна йти до чортової
жінки. Такі в тебе норови добрі, що тут ніхто
тебе не візьме. Гортензіо, любов їх не така
велика, щоб нам обом стояти, хукаючи в руки,
та випрошувати постячи. Наш корж сирий на
обидва боки. Бувай здоров... А все таки, лю-
блячи лагідну Бянку, колиб мені пощастило
знайти такого чоловіка, щоб її вчив того, в чім
вона кохаєть ся, то послав би її до панотця.

Гортензіо. Я також, сіньоре Греміо.
Та ще ось слухайте, що я скажу. Ми собі так
суперечились, що й досі ладом не поговорили,
а тепер подумавши бачу, що нам обом треба
зробити собі знов дорогу до нашої гарної ко-
ханки, щоб допевнитись Бянчиної любови ща-
сливо; а для сього мусимо піклуватись най-
більш про одну річ.

Греміо. Про щож, будь ласко?

Гортензіо. Та про те, добродію, щоб
добути мужа її сестрі.

Греміо. Мужа? Чорта!

Гортензіо. А я кажу мужа.

Греміо. А я кажу чорта. Невже ти ду-
маєш, Гортензіо, що ради великого багатства її

отця знайдець ся такий дурень, щоб одружитись із чортицею?

Гортензіо. Ба, Греміо! ні в мене, ні в тебе не стане терпцю переносить її крикливе гуканне; отже на світі в такі добрі молодці, аби тільки нам ізнайти їх, що візьме її з її хибама й великими грішми.

Греміо. Не кажу, чи в, тільки мені з її приданого булаб така втіха, як із того, щоб мене що-ранку бито кіями коло стовпа.

Гортензіо. Що правда, то правда. Між гнилими яблуками шкода вибирати. Ну, та коли вже ся перепона робить нас приятелями, нехай приязнь зістанеть ся між нами аж доти, доки ми, знайшовши мужа старшій дочці Баптисти, зробимо меншу вільною вибирати, а тоді знов до неї... Люба Бянко!.. Чие щасте, того й доля. Хто доскочить, того й перстїнь. Що ви скажете, сїньоре Греміо?

Греміо. Пристаю до сього й готов би подарувати найкращого коня в Падуї тому, хто почне залицятись до неї, принадить її, пошлюбить її, спостелить її і слобонить господу від неї. Ну, ходїмо-ж. (Виходять Греміо і Гортензіо).

Транїо (наближаючись).

Скажіть, добродїю, чи річ можлива,
Щоб з разу вас любов так подолїла?

Люченціо.

О Транїо! докіль сього не звїдав,
І я не думав, що се річ можлива.
Так отже бо, що оддалїк стоявши
І пусто дивлячись, почув я в серці
Любови силу в хвильї дармування.
Тепер я признаюсь тобі по правді
(Ти в мене, Транїо, такий секретник,
Як Ганна⁷) в карфагенської цариці):

Палаю, гнву про одно, нуджу ся,
Що як би се тихé дівча здобути!
Порадь мене, бо знаю, що ти можеш.
Допоможи, бо знаю, що ти схочеш.

Транїо.

Не час тепер тебе картати, пане:
Любови з серця сим би я не вигнав.
Коли впялась, одно тобі й осталось:
*Redime te captum quam queas minime.*⁸⁾

Люченціо.

Спасибі, хлопче! Що-ж іще? Се добре.
Порадь мене. Одрада буде в радї.

Транїо.

На се дівча дивились ви так нїжно,
Що вряд постерегли найголовнїйше.

Люченціо.

О, так! Лагідну вроду на виду я бачив,
Як у дочки старого Агенора,
Що змусила привизитись і Зевса,
Колїньми критський беріг цїлувати.⁹⁾

Транїо.

А більш нічого? Та-ж ви се вважали,
Який сестра її тут івалт счинила,
Що ледві-б хто здолів той крик терпіти?

Люченціо.

Я бачив, Транїо, уста рожеві,
Повітре пахло од її дихання,
Сьвяте й солодке все було у неї.

Транїо.

Пора його із врїй тих пробудити. —
Прокиньтесь, пане мій! Коли дівчатко
Вподобали, так треба добирати
Ума, як нам його собі на вік з'єднати.
Сестра її така лиха й сердита,
Що докіль панотець її не збуде,
Любов твоя все буде дівувати.

Тим він і зачинив її в господі,
Щоб женихи йому не докучали.

Люченціо.

Ах, Транїо! що за жорстокый батько!
Ну, та завважив же ти може, друже,
Що він піклуєть ся про неї трохи,
Шукає їй учителів хороших.

Транїо.

Так, так їй Богу! Ну, тепер найшли ми...

Люченціо.

Еге, ти догадавсь?

Транїо.

Ге, пане!

Ми вдвох одно собі на думці маєм.

Люченціо.

А нуж, кажи своє.

Транїо.

Що вам самому.

Учителем слід бути тій дівчині.

Такий ваш плян.

Люченціо.

Такий, та чи по силі?

Транїо.

Нї, не по силі. Бо тоді кому-ж би
Тут в Падуї Вінченцієвим сином
Назватись? І кому держать господу,
Учитись пильно, шанувати другів,
Та земляків своїх візитувати,
І бенкети у себе їм справляти?

Люченціо.

Доволі! баста! Плян уже зложив ся.
Нїхто ще тут не бачив нас ні в кого.
І по лицю не можна розпізнати,
Хто пан, а хто слуга. Ну, отже слухай!
Ти, Транїо, пануєш замісь мене,
Держиш господу, слуг, як я держав би;

А я, я буду вбогий Фльорентиєць
Або Наполітанець чи Пізанець.
Що хоч, а буде так. Скидай одежу,
Бери мого бриля, мою кирею,
А як Бйонделльо в Падую прибуде,
Нехай і він твоїм слугою буде.
Я-ж лїків дам йому таких, щоб лучче
Умів язик держати за зубами.

Транїо.

Се мусите вчинити. (Міняють ся одїжю).
Коротке слово: велите і буде.
Бо так отець ваш наказав прощавшись:
„Служи мойому синові!“ хоч инший
Буз розум у його словах отецьких.
Нехай же я й Люченціо в вас буду:
Бо я люблю Люченція, як душу.

Люченціо.

О будь за те, що сам він любить щиро!
А я нехай рабом до віку буду,
Аби з'єднать дївчину чарівницю,
Що поглядом мене причарувала. —

Ввїходить Бйонделльо.

Ось він, сей лобур! Де ти був, козаче?

Бйонделльо.

Де був я? Де се ви були обое?
Се Транїо покрав одежу в пана?
Чи пан у нього? Хто між вами злодій?

Люченціо.

Іди лишень сюди. Нам не до жартів.
Поклинь тепер свою химерну вдачу.
Для того Транїо узяв на себе
Мою одежу і мое обличче,
Щоб жизнь менї спасти від смерти злої;
А я ховаюсь під його названнем.
Бо тут я тільки що прибувши, в чварі
Убив противника, то й мушу критись.

Велю тобі, служи йому як личить,
А я ховаючись ізслизну звідсі.
Ну, зрозумів?

Бйонделльо.

Я, пане? Ні, нічого.

Люченціо.

Про Транїя забудь, і ні пів слова!
Тепер із нього став Люченцій, чуєш?

Бйонделльо.

Чому не так? І я сього схотів би!

Транїо.

А я на се пристав, щоб тільки пан мій
Узяв Баптистівну за себе меншу.
Отсе ж тепер, козаче, не для себе,
А задля пана дам тобі науку:
Щоб ти прилюдно добре шанував ся.
На самотї я буду в тебе Транїо,
А прилюдно — Люченціо, твій повелитель.

Люченціо.

Ходім-ж, Транїо!

Ще мусиш ти одно менї зробити:

Між залицяльники її вмішатись.

На що й про що? Доволї буде з тебе,

Коли скажу: се в мене річ велика. (Виходять.)

Первий слуга. (до Ницака) Пане добродїю, ви куняєте? Вам байдуже про гру?

Ницак. Еге, клянусь сьвятою Ганною, здрімнув. Гарна штука, далєбі. Чи ще їй не кінець?

Паж. Мій пане, ще тільки почалась.

Ницак. Се вельми прекрасніща штука, мадамо панї, коли-б тільки кінець!

Сцена друга.

Там-же. Перед Гортензієвим домом.

Ввіходять Петручіо та Іруміо.

Петручіо.

Вероно, я тебе на час покинув,
Щоб в Падую до другів завітати,
А надто до Гортензія в гостину.
Оце-ж, здасть ся, і його господя. —
Гей Іруміо, іди сюди! застукай!

Іруміо.

Застукать, пане мій? Кого застукать?
Хиба тут хто зобидив вашу милость?

Петручіо.

Стукни, кажу, мені, ледащо, добре!

Іруміо. Стукнути вас, добродію? Що-ж
тоді я буду, добродію, як стукну вас, добро-
дію?

Петручіо.

Кажу тобі, стукни мені в ці двері,
А то застукаю тобі в сю пику.

Іруміо.

Сердитий став мій пан. Як первий стукну,
Тоді ви знаєте, кому з нас гірше буде:

Петручіо.

Так ти не хочеш?

Коли не будеш слухати, клянуся,
Ти в мене соль, фа, ре співати будеш.

(Крутить Ірумія за вухо.)

Іруміо.

Рятуйте! пробі! ой! мій пан скрутив ся!

Петручіо.

Так стукай-же, коли велю, ледащо!

(Ввіходить Гортензіо).

Гортензіо. Що се? що тут таке?...
Старий приятель мій Груміо! добрий друг мій
Петручіо!... Як ви поживаєте в Вероні?

Петручіо.

Сіньор Гортензіо, се ви на івалг прибїгли?
Скажу, *con tutto il core bene trovato*.¹⁰⁾

Гортензіо.

*Alla nostra casa ben venuto,
Molto honorato signor mio Petrucio*.¹¹⁾

Ну, Груміо, вставай, покиньте сварку.

Груміо. Ні, байдуже мені, добродію, що
він слезбизує по латинськи... Хибаж не буде
се правна причина покинути в нього службу?
Дивітєсь, добродію, звелїв мені добре стукнути
його, добродію. Ну, чи личило-ж служі та вдї-
яти таке панови, коли пану, як мені здаєть ся,
стукнуло тридцять і два.

Коли-б я дав йому, як він звелїв,
То він би більш од мене й не схотїв.

Петручіо.

Дурне ледащо! Добрий мій Гортензіо,
Звелїв я плуту стукати у двері,
А він сього не захотїв зробити.

Груміо, Стукати в двері? О небеса!
Хиба-ж ви не сказали виразно сї слова: „стук-
ни мене, козаче, бий мене, товчи мене добре“?
А тепер звели на стукання в двері?

Петручіо.

Або йди к бісу геть, або мовчи!

Гортензіо.

Спокій ся бо, Петручіо, для мене!
Шкода, що в тебе в Грумієм зчала ся
З старим слугою, вірним і прихильним,
Така тяжка передо мною сварка.

Який же се щасливий вітер, друже,
Приніс тебе у Падуу з Верони?

Петручіо,

Той, що юнаків пб-світу розносить
Шукати щастя дальше свого дому:
Бо дома розуму, мовляв, не набереш ся.
Річ ось яка, сіньоре мій Гортензій!
Антоніо, мій панотець, скінчив ся,
І я отсе верчусь по лябірвнту,
Шукаючи собі і пари й долі.
В калитці гроші, дома статки добрі;
От і пійшов на білий сьвіт дивитись.

Гортензіо.

Петручіо, чи хочеш, я без жарту
Тобі нараю пресердиту жінку?
Не вельми ти подякуєш за раду,
А все таки скажу: багата дуже,
Хоть, правду кажучи, мій щирий друже,
Мені не хочеть ся т-бе втопити.

Петручіо.

В таких, як ми, старих друзів, Гортензій,
Перемовок широких не бував.
Коли ти справді маєш на прикметі
Достатню жінку (бо в танці весільнім
У мене приспівка одна — багацтво),
Хоть би й гидку, як Фльоренсова любка,¹²⁾
Старезну як Сивилла, злу, сварливу,
Як Сократа Ксантиппа, чи ще й гіршу,
Байдуже все мені: мов коханне
Однаково про неї буде гостре.
Нехай така жорстка до мене буде,
Як Адриятка у хуртовину, —
Прибув я в Падуу шукати грошей,
А як знайду, то в Падуї і щасте.

Грумїо. От бачите, добродію, він про-
сто вам говорить, що думає. Дайте йому до-

волі грошей, та й оженить його хоч з куклою або з поторочєю, або зо старим беззубим кажаном. Нехай у його жінки буде хоть стільки болістей, як у пятидесяти двох кобил, про все йому байдуже, аби залучити грошей.

Гортензіо.

Петручіо, коли ми в се вдали ся,
Я з жарту рад зробити річ справдешню.
Дам я тобі, мій любий друже, жінку,
Багату вельми, молоду, вродливу,
Ще й виховану геть, аж геть по панськи.
Одна біда, та й одчїї доволі:
Що норовом страшенно непокірна,
Заїдлива, сварлива, перекірна.
Хоть би я був убогий, не схотїв би
Її за золоту копальню взяти.

Петручіо.

Ти зблоту цїни не знавш, друже...
Скажи, як звуть її отця. та й годї!
Нехай хоть так реве, як грім сердитий
Між хмарами осїнніми важкими,
Візьму її за себе сьміло!

Гортензіо.

Її отця зовуть на ймя Баптиста,
На прїзвище Міноля. Привітний він,
Ласкавий дворянин. Її звемо ми
По батькови Міноля Катерина,
У Падуї сварлива із сварливих.

Петручіо.

Отця я знаю, хоть саму й не знаю,
І він мого старенького знав добре.
Гортензіо, докіль її не вглежу,
Не буду й спати. Тим то й не гнїви ся,
Що стрївши, зараз я тебе покину, —
Хиба що сам туди пїйдеш зо мною.

Грумїо. Будь ласко, добродїю, нехай іде, докіль у нього сього гумору. Чесне слово, коли-б вона знала його так добре, як я, побачилаб, що лайкою мало що врадить із ним. Нехай би вона загнула разів десяток плута або-що, він про те байдуже. Як же сам зачне лаятись, то вже нагородить три міхи козячої вовни. Я вам скажу, добродїю, от що. Тільки вона хоч трохи задереть ся з ним, він їй замалює на лиці таку фігуру, що у неї і лиця не стане, а очей востанеть ся не більш як у кішки. Ви ще його не знаєте, добродїю.

Гортензіо.

І я пійду, Петручіо, з тобою.
Бо сей Баптиста в себе скарб ховає,
Держить в руках клейнод душі моєї,
Дочку молодшу, Бянку уродливу,
І не дає мені ані всім иншим
Моїм супірникам лицяти ся до неї,
Бо думає, що річ се неможлива,
Щоб хто вперед посватав Катерину
(Задля тих хиб, що я про них балакав).
Тим він надумавсь і наваживсь твердо,
Щоб приступу ніхто не мав до Бянки,
Докіль не здише злюки Катерини.

Грумїо.

Хороше прїзвище для панни — злюка!

Гортензіо.

Тепер зроби мені ти дружню ласку:
Я в простий одяг уберусь, а ти
Рекомендуй мене вітцю старому
Учителем у музиці тямущим,
Щоб вчити Бянку. Так здобув би я
До неї присутт, щоб відкрити їй
Свою любов і тайком приєднати
Її для себе.

Ввіходять Іреміо та Люченціо передягнений, з книжками
шід пахою.

Груміо. Не має тут ніякого шахрайства! Дивись, як молодіж береть ся на способи, щоб ошукати старих! Пане, о пане! озирнітесь назад, хто се йде? га!

Гортензіо.

Мовчи лиш, Груміо: се мій супірник.

А ти, Петручіо, стань трохи у-збіч.

(Відходять на бік.)

Іреміо.

О, вельми добре! Прочитав я список.

Оправте-ж їх, добродію, гарненько.

І все щоб про любов; не треба інших;

Нічого иншого щоб не читали.

Ви розумієте мене... Що дасть вам

Баптиста щедрий, се само собою,

А я прибавлю. І отсі папери

Беріть та гарно їх наперфумуйте,

Щоб пахли як найлучше. Бо ся панна

Сама солодша пахощів найлучших.

Про що-ж ви будете читати спершу?

Люченціо.

Про щоб я ні читав, старатись буду

Про вас, мого патрона, будьте певні, —

Так мов би ви самі її навчали,

А може ще й влучнійшими словами.

Хиба що ви, добродію, з учених.

Іреміо.

Наука! що за гарна річ, єдина!

Груміо.

О, що за гарна, люба ти скотина!

Петручіо.

Мовчи, козаче!

Гортензіо.

Мум, Груміо! (Виступаючи) А, Іреміо! добрийдень!

Греміо.

Здоровенькі, сіньор Гортензіо!
Вгадаєте, куди отсе я йду?
До нашого старого, до Мінолі.
Просив знайти учителя для Бянки.
Отсе-ж мені на щастє й трапивсь
Сей молодик, учений і моторний.
Він по смаку їй прийдесть ся, бо знає
Поезию і всякі иньші книги,
І самі добрі книги, будьте певні.

Гортензіо.

Се добре. Я також знайшов другого,
Ученого музику, вчити Бянку,
Щоб і мені позаду не зістатись
У послузі коханій нашій кралі.

Греміо.

Між усіма служу я їй найперший.

Груміо (на бік.)

Між усіма ти будеш найдурніший.¹³⁾

Гортензіо.

Ще не пора хвалитись нам любовію.
Ось слухайте: коли в нас буде ладно,
Я вам скажу для кожного потрібне.
Отсей добродій стрівшись із мною,
Згаджаєть ся, як ми сього жадаєм,
Лицяти ся до злюки Катерини,
А як доволі грошей, то й женитись.

Греміо.

Як слово, так і діло річ хороша.
Чи знає-ж він, яка то вдача в неї?

Петручіо.

Я знаю, що вона сердита, злюща;
Коли се й тільки, байдуже про мене.

Греміо.

Оттак, приятелю? А звідкіля ви?

Петручіо.

З Верони. Син Антонія старого.
Отець умер; на мене спав маєток,
І сподіваюсь жить на сьвітї довго.

Греміо.

Чудне, добродію, життє з такою
Крикливою, сварливою жоною.
Та мабуть маєте, мовляв, такий жолудок, --
То що-ж? в імя Господнє, починайте.
Допомагатиму вам щирим серцем.
Та як укоськати сю дику кішку?

Петручіо.

А жить не хочу?

Груміо (на бік.)

То-ж то й є, що жити!

Не вкоськаєсь, то я б її повісив.

Петручіо.

Чого-ж я й тут, коли не задля сього?
Щоб слух мій крихти вереску лякав ся?
Хиба не чув я моря в хуртовину,
Що мов кабан запінений ярить ся?
Хиба не чув гармат у чистім полі,
А в облаках небесної гармати?
Хиба не чув я, як війна гогоче,
Комонї ржуть, грохочуть тулумбаси?
І щєб менї жіночий крик був страшен,
Що й половини того не лопоче,
Як у огні каштани в селянина.
Лякайте сим дітей!

Груміо.

Йому не страшно!

Греміо.

Гортензіо, ось слухай:
Добродій сей прибув, я бачу добре,
Собі самому й нам усім на щастє.

Гортензіо.
Я обіцяв, що будем помагати
І всі його розходи покривати.

Греміо.
І будемо, аби засватав злюку,
Груміо.

Колиб мені був так обід запевнен!

Виходить Траніо гарно прибраний, та Бйонделльо.

Траніо.
Добрийдень вам, панове! Вибачайте,
Що я вас попрошу мені сказати,
Куди найблизше втрапити до дому
Сіньора Мінолі Баптисти?

Бйонделльо.
Того, що має дві дочки хороші...
Адже-ж сього вам треба?

Траніо.
Так, Бйонделльо.
Греміо.

Добродію, ви, певно не про них...

Траніо.
Про них, чи про його, що вам до того?
Петручіо.

Уже-ж, добродію, у сім звиняйте,
Не стали-б ви питати про крикуху?
Траніо.

Я крику не люблю. Ходім, Бйонделльо.
Люченціо (на бік.)

Почав гаразд мій Траніо.
Гортензіо.

Добродію, ще на одно словечко.
Чи й ви лицяетесь до панни? Справді?
Траніо.

А хоч би й справді, то вам що до того?
Греміо.

Нічого, тільки звідси забирайтесь.

Транїо.

Як се, добродїю? Та-ж усїм людям
Ходити вільно тут.

Гремїо.

Та не до неї.

Транїо.

Яка-ж тому, благаю вас, причина?

Гремїо.

Така, коли вам се угодно знати,
Що Гремїо сїньор її кохає.

Гортензіо.

І що Гортензіо також її кохає.

Транїо.

Спокійте ся, панове добродїйство.
Статочні люде мусять і другому
Давати право. Слухайте без серця:
Баптиста, благородний ваш приятель,
За живота отця мого знав добре.
Нехай дочка його була-б ще й краща,
Між иншими й менї лицятись можна.
У гарної дочки Спартанки Леди¹⁴⁾
Лицьяльників із тисячу лічили.
Нехай одним у Бянки буде більше.
Люченціо свого не занедбає,
Хоч би Парис один надїявсь певно.

Гремїо.

Добродїй сей усїх нас переспорить.

Люченціо.

Нехай собі! Я знаю, він не встоїть.

Петручіо.

Гортензіо, про що тут нам сваритись?

Гортензіо.

Добродїю, зосмілюсь вас спитати,
Ви бачили коли дочку Баптисти?

Транїо.

Не бачив, чув, що дві дочки у нього.
Одна всїм знана язиком річистим,
А друга тихою красою славна.

Петручіо.

Ся старша, се моя! про ту не дбайте зовсїм.

Гремїо.

Хай Геркулес новий бере сей труд на себе,
Ще тяжший, як Алкїдових дванацять.¹⁵⁾

Петручіо.

Добродїю, одно ви зрозумїйте:
Молодшу, що ви надитесь до неї,
Отець держить далеко від зальогів,
І не дав обіцянки нікому,
Аж докіль старшої дочки не здише.
Тодї, не ранше, й меншій буде воля.

Транїо.

Коли се так, добродїю, без жарту,
І ви услужите всїм нам ламаннем льоду,
І звершите сей подвиг достохвальний,
Що, старшу висватавши, меншу
Слобоните для нашого лицяння, —
Тодї щасливий, що її здобуде,
Подяку вам велику винен буде.

Гортензіо.

Добродїю, говорите ви гарно,
І гарно мислите, і як між нами
Являєтесь також с своїм лицянням,
То нам, добродїю коханий, личить
Гуртом вас дякувати за услугу.

Транїо.

Я не скупий, панове, на подяку,
І щоб зробити початок, пораджу
Скінчити день сей вкупі на віватах
Коханці нашій, щоб була здорова.

Чинїмо так, як чинять адвокати:

Поспоривши, їдять і пють укупі.

Грумїо.

Отсе розумна річ.

Бйонделльо.

Колиб скорїйше!

Гортензіо.

Розумна справді річ. Да буде тако!

Петручіо, я в тебе ben venuto. (Виходять.)

АКТ ДРУГИЙ.

Сцена перва.

Там же, сьвітлиця в Баптистовім домі.

Ввіходять Катерина і Бянка.

Бянка.

Нї, не 'кривди сим нї мене, сестрице,
Анї себе. Я не раба піддана.
Менї се гвдко слухати. А сукні —
Дай тільки волю, я їх поскидаю;
Усї окраси геть, хоть до спідниці.
Або звелиш менї зробіть що небудь:
Я добре знаю довг мій перед старшим.

Катерина.

З усїх твоїх лицяльників которий
Тобі любійший? та кажи по правді!

Бянка.

Вір, сестро, із усїх живих на сьвітї
Не бачила я ще лица такого,
Щоб думала про нього довше инших.

Катерина.

Пестійко, брешеш. А Гортензіо?

Бянка.

Коли його вподобала ти, сестро,
Клянусь, сама тебе просити буду,
Візьми його, візьми від мене зовсім.

Катерина.

О, знаю! квапиш ся ти до багацтва,
Ти хочеш Іремія, щоб наряжатись.

Бянка.

Так се до нього ти мене ревнуеш?
Ні не жартуй! Та я тепер і бачу,
Що ти се все зо мною жартувала.
Будь ласко, Катю, розв'яжи мні руки.

Катерина.

Коли то жарт, так ось іще додаток. (Бе її.)

Ввіходить Баптиста.

Баптиста.

Що се? що за буянне в тебе дике? (До Бянки.)
Іди від неї! Бідненька дитино!
Ти плачеш? Кинь її, візьмись за голку!
Стидайсь, ледача, демонська натуро!
Вона-ж тобі й води не замутила,
На перекір і слова не промовить.

Катерина.

Досадно, що мовчить; не стерплю більше.
(Женеть ся за Бянкою.)

Баптиста.

Як! при мені? Тікай від неї, Бянку.
(Виходить Бянка.)

Катерина.

Так ви мене не любите? О, знаю,
Де скарб ваш! Бянци треба мужа.
Я буду боса в неї на весіллі!
Я буду одіжи носити в пекло!...
І не кажіть! Замкнусь та буду плакати,
Аж докіль не помщусь за себе добре. (Виход.)

Баптиста.

Чи був такий, як я, бідаха в світі?
А хто-ж се йде?

Виходять Іреміо, Люченціо в простій одежі; Петручіо
з Гортензієм яко музикою, і Транціо з Бйонделльом, котрий
несе лютню та книжки.

Іреміо.

Добрийдень вам, сусіде!

Баптиста.

Добрийдень, Іреміо, і вам панове!

Петручіо.

І вам добродію любезний, добрий!
Скажіте, єсть у вас дочка, будь ласко,
Вродлива й добронравна Катерина?

Баптиста.

Дочку я маю Катерину, пане.

Іреміо.

Не так бо круто, трохи огляднійше!

Петручіо.

Ви помиляєтесь, сіньоре Іреміо!
Добродію, я дворянин з Верони.
Чував я про її красу і розум,
Про тихість, соромязливість дівочу,
Про любу ввічливість і дивну вдачу,
І се зосмілив ся явитись гостем,
Щоб подивитись власними очима
На ту, що слава йде про неї всюди:
А для певнішого до вас ввіходу —
(Представляючи Гортензія)

Привів я вам ученого предивно
Музику й математика нового.
Він може ті науки докінчити
В котрих вона і так учена вельми.

Баптиста.

Вітаю вас обох, мої панове,

Да тільки що дочка моя не так-то
Підходить вам під стать, мені на горе.

Петручіо.

Ви, бачу, боїтесь розлуки з нею,
Чи вдача вам моя не до вподоби?

Баптиста.

Ні, пане, я говорю так, як мислю.
Звідкіль ви? як імя шановне ваше?

Петручіо.

Петручіо, Антоніїв наслідник.
В Італії його усяке знає.

Баптиста.

О, знаю добре! і вітаю щиро

Греміо.

Нехай попереду річ ваша буде,
Петручіо. Дозвольте й нам, мій пане,
Просителям смиренным, забалакати!
Чого вам так хапати ся до пекла?

Петручіо.

Ні вже, нехай скінчу я розпочате.

Греміо.

Ой будете клясти своє лицяння!

Сусіде, се вельми приятний вам дар і я
добре знаю. Щоб виявити таку прихильність і
мені, котрий завдячен більш, ніж хто инший,
вручаю вам сього молодого філософа (предста-
вляючи Люченція). Він довго вчивсь у Реймсі
і добре знає грецьку, латинську і инші
мови, як той музику та математику. На імя
Камбіо. Прийміте, будь ласко, його послугу.

Баптиста. Тисячу подяк, сіньоре Греміо!
— Вітаю вас, сіньоре Камбіо. — Тіль-
ко-ж ви, любий добродію (до Транія), ходите
наче чужоземець. Чи зосьмілю ся знати при-
чину вашого запитання?

Транїо.

Простїть менї, добродїю, що я тут
Чужий у сьому містї чужениця,
Зосьмілив ся явитись з залицянням
До панни, вашої дочки, до Бянки,
Вродливої і доброї із добрих.
Я знаю вашу думку — перше старшу
Сестру, а меншу послї спорядити.
Я про одно прошу вас, любий пане,
Довідайтесь про рід мій стародавній,
І допустїте з иншими лицятись.
А до науки ваших любих дочок
Я представляю інструмент незначний
Та пару книжечок латино-грецьких.
Коли вдовоїте мій дар прийняти,
За нього лучшої не може бути плати.

Баптиста.

Люченціо? а звідкіля, прошу вас?

Транїо.

Із Пізи, пане; син Вінченція.

Баптиста.

Імя потужне в Пізі; добре знаю,
І щиро вас, добродїю витаю. —
А ви (до Горт. та Люч.) берїте лютню та книжки:
Вас проведуть до вчениць ваших зараз. —
Гей, хто там! (Входить слуга.)

Проведи козаче зараз

Учителїв до панночок, і скажеш
Обом, щоб прийняли їх як найлучше.
(Виходить слуга з Гортензієм, Люченцієм та Бйонделльою).
А ми ходїмо в сад, заким обідать.
Я рад гостям; прошу в тїм не сумнитись.

Петручіо.

Сїньоре мій Баптисто, вибачайте!
Що дня лицятись я не маю часу.

Отця мого ви знаєте доволі,
А по отцю один я був наслідник.
І не поменшало, побільшало у мене
Маєтків, дібр, уходів, статків, грошей.
Коли мене полюбить ваша панна,
Скажіть, яке їй придане буде?

Б а п т и с т а.

Земель моїх по смерті половина
І двацять тисяч крон готових грошей.

П е т р у ч і о.

За се придане відпишу їй зараз,
Колиб ранійш я вмер, усю худобу.
То нумо тут же і контракт писати,
З обох сторін закресимо умову.

Б а п т и с т а.

Попереду вам треба запевнити
Її любов: річ перва і остання.

П е т р у ч і о.

О, се пустяк! Я вам скажу, панотче,
Що з лютим я зумію лютувати.
Де два огні спіткають ся страшенні,
Пожруть вони, що їх ярить-годує.
Малий огонь од вітру розгорить ся,
Та згасне він од бурі-хуртовини.
Ся буря — я. Вона піддасть ся силі:
Не так бо я лицятимусь, як хлопець.

Б а п т и с т а.

Коли-б тобі в лицявні пощастило,
Гірке слівце у серце не вразило!

П е т р у ч і о.

Я — мов гора: хоч вітер як бурхає,
Хоч як реве, гори не захитає.

Вертаєть ся Гортензіо в розбитою головою.

Б а п т и с т а.

Що се, мій друже? що ви так поблїдли?

Гортензіо.

Від страху, далєбі, кола я білий.

Баптиста.

Хиба не по душі дочці моїй музика?

Гортензіо.

Їй по душі, здаєть ся, більш походи,
Гармати, ратища, анїж музика.

Баптиста.

Не згідна добре вдарити по струнах?

Гортензіо.

Нї, пó-голові вдарити згіднійша.

Я тільки їй сказав, що туш негарний,

І став учить, як пальцями узяти, —

„Осе вам туш!“ гукне мов та меґера.

„Ось туш у нас який!“ І розізлившись

Трах пó голові лютнею з розмаху,

Що й череп мій крізь інструмент протрощивсь!

Я стуманїв, мов до стовпа прикутий,

Із лютнею на шиї, мов в аркані.

Вона-ж мене періщить: „Волоцюго!

Дурний кобзарю! жаку! старче хирний!“

І двацять інших лайок одпустила,

Мов вичитала з книжки на зневагу.

Петручіо.

Що за весела дівчина, їй Богу!

Тепер люблю її ще більш нїж перше.

Колиб скорійш поговорити з нею!

Баптиста.

Ходім зо мною, Ліціо! Спокій ся:

Займись іще із меншою сестрою.

Ся вчитись певно дякуючи буде. —

Сівьор Петручіо, чи й ви із нами,

Чи лучше Катю я пришлю в сьвітлицю?

Петручіо.

Прившлїть, будь ласко. Я тут погуляю.

(Виходять Баптиста, Іремїо, Транїо і Гортензіо).

І весело лицятись буду з нею.
Нехай собі кричить, а я до неї:
„Співавш, мов весною соловейко“.
Насупить ся, — скажу: „Так виглядавш,
Як ранком рожа, вмивши ся росою“.
Мовчатиме, ні словом не озветь ся, —
Хвалитиму її чудовну мову.
А скаже: „геть!“ подякую так мов би
Просила завітати хоть на тиждень.
Не схоче заміж, а я поспитаю,
Коли мені гостей весільних звати. —
Та ось іде. А нуж, Петручіо!

Ввіходить Катерина.

Добрийдень, Катю! бо уже чував я,
Як вас зовуть.

Катерина.

Чував, як той глухман.

Хто й за очі про мене споминає,
То зве мене сіньора Катерина.

Петручіо.

Їй Богу, брешете: бо звать вас Катя,
Весела Катя, язвката Катя,
Да тільки Катя краща в християнстві.
Між Катями ти Катя золотая
(Ду-кати, се ти — Катя золотая),
Та все-ж бо Катя. О, прошу-благаю,
Нехай так буде, ти моя утіхо!
По всіх містах іде про тебе слава:
Усі тебе за добрість вихваляють,
Про добродітелі твої говорять,
І вроду пишную твою возносять,
Та вознести достойно не вможуть.
Се так мене порушило, що ось я
Прибув, здобуть тебе собі за жінку.

Катерина.

Порушило? Ото! Так рушай дальше!

Рушай до ката! Я відразу бачу,
Що ти рухливий.

Петручіо.

Так як що рухливе?

Катерина.

От так, як дзиґлик.

Петручіо.

Се гаразд сказала.

Ану сїдай на мене!

Катерина.

Я сїдаю

Лиш на ослів, — і ти один із них.

Петручіо.

Жінки нас носять — ти одна із них.

Катерина.

Та не таких дурних — коли про мене річ.

Петручіо.

О добра Катю! я не часто їжджу.

Бо ти-ж ще молода, така легенька...

Катерина.

Легка, щоб не спіймав такий нездара;

А важу стільки, скільки треба важить.

Петручіо.

Ні, поцілунок вам вагу покаже.

Катерина.

Ледачий жарт, мов одїж у нетяги.

Петручіо.

Летяга налетить і горличку піймає.

Катерина.

Летяга налетить і ророга спїткає.

Петручіо.

Та годї дзизькати, моя кохана осо!

Катерина.

Як дзизькає оса, жала остерігай ся.

Петручіо.

То я вловлю, та й вирву їй жало.

Катерина.

Еге, колиб дурний знав, де воно.

Петручіо.

А хто-ж не знав, де в осі жало?
В хвості.

Катерина.

У язиці.

Петручіо.

В чім би то?

Катерина.

В твоїм, бо ти плетеш хвостом. Прощай!

Петручіо.

Як! мій язик в твоїм хвості? Ні, Катю,
Вернись! я дворянин.

Катерина,

Ось ми побачим. (Бе його.)

Петручіо.

Клянусь, я відплачу, коли ще вдариш!

Катерина.

Тоді утратиш ти своє дворянство.

Хто вдарить жевщину, той герб втеряв,
А втратив герб, то вже і рук не має.¹⁶⁾

Петручіо.

То ти й геральдик, Катю? О будь ласко!
Впиши мене в свою гербову книгу.

Катерина.

Яквй же твій на шоломі клейнод?
Із півня гребінь.

Петручіо.

Хоч без гребня півень,

Як курочкою будеш ти мовю.

Катерина.

Не хочу півня, що співає хрипло.

Петручіо.

Та ну бо, Катю, не дивись так кисло.

Катерина.
Я так дивлюсь побачивши кислицю.
Петручіо.
Та годі виснуть: тут нема кислиці.
Катерина.
Ні, всть
Петручіо.
А покажи ж.
Катерина.
Та зеркала нема!
Петручіо.
Себ то мое лице?
Катерина.
Вгадав, хоч молодий!
Петручіо.
Клянусь мечем, за молодий для тебе!
Катерина.
А вже й привяв.
Петручіо.
Се з туги так.
Катерина.
Байдуже.
Петручіо.
Ні, Катю, чуєш? не влизнеш від мене.
Катерина.
Я ще вас більш розсерджу, як зістанусь.
Петручіо.
Ні, Катю, ти собі лагідна зовсім.
Мені казали, ти сварлива, злюща,
Насуплена, а все то людські брехні.
Ти люба і ввічлива й жартовлива.
Промовиш слово — мов весна запахне.
Не супиш ся, не дивиш ся з під лоба,
І не кусавш губ як злі дівчата.
В розмові ти перебору не любиш,
Зальотників своїх приймаєш любо,

З ласкавим розмовлянням солоденьким.
Ще видумали, буцїм ти кульгава.
О сьвіт лихий! тиж мов струнка ліщинка,
Правесенька, гнучка на вдивовижу.
Смуглява тілом, як орішок спілий,
І як оріхове ядро солодка.

О, дай, я подивлюсь ходи твоєї!
Ти не кульгава, ти мов пава ходиш.

К а т е р и н а.

Повелївай, кому ти платиш, дурню
П е т р у ч і о.

Діяна гаю так не звеселяє,
Як звеселяє Катя сю сьвітлицю.

О, будь Діяною для мене, Катю,
А Катею нехай Діяна стане!
Тодї нехай собі дївує Катя,
Нехай почує любові Діяна!

К а т е р и н а.

Де вчились ви таких річей лестивих?
П е т р у ч і о.

Се так ех темроге, мій материнський дотец.
К а т е р и н а.

Дотецна мати недотепа сина!
П е т р у ч і о.

Я недотепа?

К а т е р и н а.

Так, лиш підогріти-б!

П е т р у ч і о.

Так, правда, Катю, у твоїй постелї.
Та годї вже боротись нам словами.
Я навпростець. Огець ваш согласив ся
Оддать за мене вас. Придане гарне.
Чи хочеш ти, чи нї, мою будеш.
Я муж тобі як раз такий як треба.
Клянусь сим сьвігом, що твою уроду
Осьвічує, твою уроду пишну,

Люблю тебе, моя розкішна квітко!
За мене вийдеш ти, більш за нікого.
Бо я на сьвіт на те родив ся, Катю,
Щоб присмирить тебе, мое коханне, —
Щоб з Катї дикої зробити Катю
Ласкаву, тиху, домовиту, люблю.
Ось твій отець. Не думай борикатись.
Я мушу й буду мужем Катї зватись.

Ввіходять Баптиста, Іремїо і Транїо.

Баптиста.

А що, сіньор Петручіо? чи в вас хоть трохи
Пійшло на лад із Катею мою?

Петручіо.

Пійшло, добродію; не треба й лучче.
Щоб я свого не доказав? ні в сьвітї!

Баптиста.

А ти чогось смутна, кохана Катю?

Катерина.

Кохана ваша Катя! Так, я бачу,
Ви виявили все своє коханне,
Паруючи мене з полубезумним,
Із грубіяном, з диким самохвальком,
Що думає божбою все загладить.

Петручіо.

Панотче, ви самі і всі сусіди
Говорячи про неї, помилялись.
Вона лиха? Плохенька, мов голубка.
Заїдлива? Тиха, як літній равоч.
На терпеливість — се нова Грізельда;
На чистоту — Люкреція Римлянка.¹⁷⁾
Та що й казать? Ми так зійшли ся добре,
Щоб і звінчатись нам отсе в неділю.

Катерина.

Щоб і завіситись тобі в неділю.

Іремїо.

Чи чуєте? завісьтесь, каже, перше.

Траніо.

Оттак женись! Пропала наша вмова!

Петручіо.

Спокійте ся, панове. Я для себе
її беру. Коли нам буде добре,
То вам чого ще треба? Се між нами
Така умова, щоб вона прилюдно
Бентежила мене. На самотині-ж
Вона мене так ніжно любить,
Що розказав би, та не піймуть віри.
О Катя дуся! як вона повисла
На шиї в мене! як поцілувала
І раз, і вдруге, в соте і без ліку!
Як присягалась, як мені кляла ся,
Що полюбила, тільки я з'явив ся!
Ви новички: се дивна річ на сьвітї,
Як послїдуций з нас на самотині
Зумів вкоськати найдикшу панну. —
Дай руку, Катю! Зараз на Ріяльто¹⁸)
Лечу вінчальні сукні купувати.
Готуйте ся, панотче, до весїлля.
Я хочу спорядити Катю пишно.

Баптиста.

Не знаю, що сказати. Дайте руки!
Петручіо, благослови вас Боже!

Гремїо.

Амїнь! Ми будем сьвідками заручин.

Петручіо.

Адїец, панотче, Катю й ви, панове!
А я в Венецію. Недїля близько.
Перснїв, намиста треба, всяких строїв...
Цїлуй же, Катю. Шлюб наш у недїлю.
(Виходять Петручіо і Катерина нарізно.)

Гремїо.

Коли і хто женивсь боржій на сьвітї?

Б а п т и с т а.

Панове, я тепер мов бідний крамар,
Що кинувсь на одчаянну удачу.

Т р а н і о.

І се ваш крам ладують перед вами,
Хоть на бариш, хоть на погибель в морі.

Б а п т и с т а.

Я бариша тут одного шукаю,
Душевного спокою, що не маю.

Г р е м і о.

Ну, панну він завоював спокійно.
Тепер про вашу меншу доню, пане.
Прийшов той день, що ми давно ждали.
Я ваш сусід і первий залицяльник.

Т р а н і о.

Я не сусід, та більш її кохаю,
Ніж вимовити і сказати можна.

Г р е м і о.

Молодьку, ти не так, як я, кохавш.

Т р а н і о.

Сивобородьку, ти — мов сніг холодний.

Г р е м і о.

А ти легкий мов шум. Геть звідсі, блазню!
Геть, пупянку! Годує тільки спіле.

Т р а н і о.

Та молоде дівочькі очі надить.

Б а п т и с т а.

Спокійте ся, панове, не змагайтесь.
Ділами треба виграти сю справу.
Хто з вас вдовизну більшу їй запевнить,
Той Бянчину любов собі одержить.
Сіньоре Греміо, кажіть ви первий.

Г р е м і о.

Ви знаєте мій дім, як він обмислен
Сріблом і золотом про всяку потребу.

Є в чім помити їй гарненькі ручки.
Занавісі всі з тирської тканини;
Скарбівеньки в слонову кість оправні;
З савтою, блаватом, оксамитом
Ховальниці пахущі кипарисні.
Тонких полотен, килимів коштовних,
Турецьких подушок під жемчугами,
Венецьких коронок золототканих
І посуду домового без ліку.
На хуторі-ж самих коров до сотні,
Та сто двадцять волів стоїть на стійлі,
А дрібязку пасеть ся в полі безліч.
Що я в літах, таїть сього не буду.
Умру — усе, що маю, їй покину,
Аби була за живота могого.

Т р а н і о.

Отсе-ж „аби“ саме найкраще в тебе. —
А я, добродію, в отця одинчик.
Коли за мене вийде ваша Бянка,
Зоставлю їй таких домів чотири
В багатій Пізі, як той дім, що має
У Падуї старий зальотник Бянчин.
Опріч того дві тисячі дукатів
Щорічного доходу із маєтків. —
Що? мовчите, сіньоре, проти мене?

Г р е м і о.

Дві тисячі дукатів ренти річно!
Уся й земля моя не стоїть стілько.
Та в мене є на морі ще аріоза; ¹⁹⁾
Тепер стоїть на якорі в Марселі. —
А що? і ви замовкли проти мене?

Т р а н і о.

В мого отця три ладовні аріози,
Та дві гальяси, та галер дванацять.
Здаєть ся, вдвоє забезпечить Бянку
Проти того, що ви нам налічили?

Греміо.

Я предложив усе що маю Бянци,
І більш того, що маю, не 'біцяю. —
Коли мене ви любите, оддайте
Ї мені, а їй мов все буде.

Транїо.

Моя вона, і нічия на сьвітї.
Ви прирекли, і Греміо не встояв.

Баптиста.

Так, правда, правда, перевага ваша.
Аби отець ваш дав за вас поруку,
То так і будь. А без того звиняйте,
Як ви вмрете, де Бячина вдовизна?

Транїо.

Се причіпка одна. Отець бо в мене
Уже старий, я-ж молодий.

Греміо.

Старі

І молоді однаково вмірають.

Баптиста.

Так от-же як, панове. У неділю,
Ви знаєте, весілля Катерини.
А Бянка вийде заміж через тиждень
За Транїя, коли порука буде,
А ні, тоді за Гремія сіньора.
Тепер спасибі вам обом. Прощайте! (Виходить).

Греміо.

Прощайте, добрий мій сусіде. —
Я не боюсь тебе, козаче вітрогоне.
Отець твій був би дурень необачний,
Колиб оддав тобі усе, що має,
А підтоптавшись лащив ся до тебе.
Ні, хлопче, не така стара лисиця,
Щоб надитись на добрість молодой. (Виходить).

Т р а в ї о.

Щоб чорт узяв тебе, корява шкуро!
А добре козирав я перед ними!
Я панови хотїв зробити як лучче.
І що-ж? Коли я став ся лже-Люченцем,
То можна быть менї і лже-Вінченцем.
Сини усюди від отцїв походять,
У нас отець народить ся від сина.
Нехай нове побачять люде диво, —
Аби націлившись не стрілить криво. (Виходить).

АКТ ТРЕЙТІЙ.

Сцена перва.

Сьвітлиця в Баптистинім домі.

Ввіходять Люченціо, Гортензіо і Бянка.

Люченціо.

Музикко, стій; ти вельми вже зазнав ся.
Хиба, добродію, про те байдуже,
Як старша прийняла тебе панянка?

Гортензіо.

Се ти забув, педанте пустословний,
Небесної гармонії патронку.
Геть, дай мені передню чергу пасти.
Як упливе година на музиці,
Тобі покину другу на читанне.

Люченціо.

Ослине вухо, ти й сього не знаєш,
Про що музика між людьми постала.
Про те вона, щоб людям після праці
Притомлений розсудок осьвіжати.
Геть, дай мені з філзофів читати.
Ще буде час тобі своє бряжчати.

Гортензіо.

І я терплю таке від заволоки!

Бянка.

Панове, годі вам. Се річ не ваша.
Як схочу я, так і учитись буду.
Се не школяр вам, що дубця боїть ся.
Ви про свої години не змагайтесь.
Сідайте тут! Беріте ся за арфу,
Попробуйте, чи не ослабли струни.
Заким її настроїте гарненько,
Ми скінчимо читання наукове.

Гортензіо.

Чи кинете-ж читати, як настрою? (Відходить).

Люченціо.

Хоть і не жди, настроюй тай настроюй.

Бянка.

На чім же ми читання перервали?

Люченціо.

Ось на чому, сінборо:

*Nac ibat Simois; hic est Sigeia tellus;
Hic steterat Priami regia celsa senis.*²⁰⁾

Бянка.

А перекладайте-ж!

Люченціо. *Nac ibat*, як я казав вам перше, — *Simois*, я Люченціо, — *hic est*, син Вінченція — *Sigeia tellus*, перевдягнений так, щоб лицятись до вас; — *Hic steterat*, а той Люченціо, що сватавть ся, *Priami*, слуга мій Траніо, — *regia*, що заступив моє місце, — *celsa senis* — щоб лучше обманити старого Пантальона.²¹⁾

Гортензіо.

Сінборо, я уже настроїв арфу.

Бянка.

А нуте-ж! (Гортензіо грає).

Фі! верх слабкий!

Люченціо.

Поплюй у дірочку, та ще настроюй.

Бянка. А дайте-ж, чи я зумію перекласти. Нас ibat Simois, я вас не знаю, — hic est Sigeia tellus, я не йму вам віри; — Нис steterat Priami, остерігайтесь, щоб не почув нас, — regia, не вельми сподівайтесь, — celsa senis, не відчаюйтесь.

Гортензіо.

Тепер уже настроїв.

Люченціо.

Опріч низу.

Гортензіо.

Низ не різнить, різнить низьке ледащо. — Як розгорівсь педант наш, як зосьміливсь! Та се-ж ледащо лащить ся до панни! Стій, книжний шашелю, ось я підгледжу!

Бянка.

Колись пійму, тепер не йму ще віри.

Люченціо.

Ні не сумнітесь. Еацид був певно Аякс, що звали так його по предку.²²⁾

Бянка.

Учителю я мушу няти віри,
А то я ще сумнилась би в цій речі.
Ну, годі. А тепер із Лүцієм.
Ви в тім, мої панове, не здивуйте,
Що я базїкаю багацько з вами.

Гортензіо (до Люченція).

Ідїть собі! бо се моя година.

Я на три голоси не вчу музики.

Люченціо.

Ви так формальні? Нї, я тут загаюсь.
Чи так мені здаєть ся, чи мо' й справді
Музика сей — закоханий пройдисьвіт!

Гортензіо.

Сїньоро, перш нїж візьметесь за арфу,
Щоб вивчитись мого цальчикування,

Зачну я з рудіменту грання.
Щоб вивчити вас іаами найскорійше,
І найлюбійш для вас і лучче,
Нїж їнший хто учив вас, — нащо мука?
На цїм листку і вся моя наука.

Бянка.

Я вже давно всі іаами перевчила.

Гортензіо.

Та іаам Гортензієвих не читали.

Бянка (читає).

„Gamut, я ірунт усякого ладу.

A-ге, щоб виявлять Гортензія любов.

B-мі, возьми його за пана, Бянко.

E-fant, тебе він любить більше живнї.

De-sol-ге, ключ, дві нотї тільки в мене:

E-la-mi, змилуйсь, бо умру без тебе.“²⁸)

Так се в вас gamut? Нї, не до вподоби.

Стара система лучча. Не люблю я

Правдивого міняти на химеру. (Входить слуга).

Слуга.

Прохав вас панотець ваш, ясна панно,

Зоставити книжки та помагати

Світлицю вашої сетри вбирати:

Ви знаєте, що завтра вже весїлле.

Бянка.

Прощайте, любїї панове! Мушу.

(Виходять Бянка і слуга).

Люченціо.

Не маю й я чого тут довше длатись. (Виходить).

Гортензіо.

А я, так маю. Сей педант здаєть ся
Мені якимсь немов коханком справді. —

Коли-ж ти, Бянко, знизилась до того,

Що кидаєш на кожного очима,

Нехай бере тебе, небого, кожен.

Гортензіо собі подруже знайде. (Виходить).

Сцена друга.

Тамже. Перед Баптистиним домом.

Входять Баптиста, Іреміо, Траніо, Катерина, Бянка та прибічники.

Баптиста.

Отсе-ж прийшов і речинець, що певно
Ми призначили до весілля Катерині,
А зять закривсь плечима і очима.
Що скажуть люде? як вони заплещуть
Про жениха, що ждуть-пождуть — не має!
А тут і піп стоїть готовий зовсім.
А тут Люченціо... який нам сором!

Катерина.

Не вам, мені, одній мені нещасній!
Ви змусили мене оддати руку
Якомусь химороді, лобуряці,
Що свататись спішить, мов дурень з печи,
Та гавть ся прибути до вінчання.
Чи не казала-ж я, що він планетний?
Що сей паливода з людей глумить ся,
Аби його кумедним прославляли?
Лицяєть ся до тисячі, ззиває
Гостей на бенкет, розсплає листи,
А сам по вік не думає женитись.
Тепер про бідну Катерину люде
Казатимуть: „Отсе та божевільна
Петручиха, що й досі визирав,
Коли жених вінчати ся прибуде“.

Траніо.

Спокійтесь, добра панно Катерино,
І ви, Баптисто. Я готов клясти ся:
Петручіо безчестя вам не зробить.
Щоб там ні вшкодило йому в дорозі, —
Хоть він собі й жорсткий, та не безумний;
Хоть він собі й чудний, та не безпутний.

К а т е р и н а.

О, лучче-б я не бачила юроди!

(Виходить плачучи; за нею Бянка й інші).

Б а п т и с т а.

Тепер ти, дочко, плачеш не в капризу:

Обида ся була-б тяжка й сьвятому,

А надто дівчинї такїй сердитїй.

Ввіходить Бйонделльо.

Бйонделльо. Пане, пане, стара новина,
та ще така, що зроду ви й не чули.

Б а п т и с т а. Новина, та й стара. Щож
там таке?

Бйонделльо. Хиба-ж се не се новина,
що приїхав Петручіо?

Б а п т и с т а. Приїхав?

Бйонделльо. Ні, добродїю.

Б а п т и с т а. Так якже?

Бйонделльо. Іде.

Б а п т и с т а. Коли-ж він буде тут?

Бйонделльо. Як стоятїме, де я стою,
і побачить вас тутеньки.

Т р а н ї о. Та говори-ж, яка-ж там диво-
вижа?

Бйонделльо. Огсе-ж Петручіо прибув
у новому брилї і в старому жупанї. Штани
старі, три рази перелицьовані. Чоботи мов
свїчкові кошики; один з пряжкою, другий
з поворозкою. Старий ржавий меч із міського
арсеналу, з розбитою ручкою, без піхви і без
дужки; обидва ременї порвані. На конї хляпає
старе поточене сїдло з розпарованими стреме-
нами. Сам кїнь сапатий; спина облїзла, мов
у пацюка; мучать його насоси; увесь у ко-
ростї; шкура постирана; на колїнках спат.
Заражений коняка жовтухою, окритий невігой-
ною завушницею; крутить ся від бішениці;

усюди позаводились хробаки. Спина переломлена, лопатки позвихувані; ноги зовсім розбиті. Вудила з одним тільки поводом, а обротъ із овечої шкури. Що її натягувано, щоб не мотикалась патка, то вона часто рвалась і пов'язувана вузликами. Попруга пошматована на шість шматків, а нахвостень із дамського сідла. На ньому дві початкові літери якоїсь кралі, гарно вицьвяховані, а подекуди доповнені мотузковою прошивкою.

Баптиста. Хто-ж їде з ним?

Бйонделльо. О, добродію, його слуга у такому точнісінько наряді, як і коняка, у нитяній панчосі на одній нозі і в портянці на другій; підв'язка одна червона, а друга синя, а на дравій шапці замість пера пришпилено книжечку про сорок любовних химер.²⁴⁾ Чудовище, справдешне чудовище по наряду, не схоже ні на християнського пахолка, ні на панського лакея.

Траніо.

Якась фантазія чудна, химерна
Під сям перевдягом таїть ся в нього.

Баптиста.

Я рад, що він як небудь та прибуде.

Бйонделльо. Ні, добродію, він не прибуде.

Баптиста. Хиба-ж ти не сказав, що прибуде?

Бйонделльо. Хто? Петручіо прибуде?

Баптиста. А вже ж Петручіо.

Бйонделльо. Ні, добродію, я сказав, що його кінь із ним на спині прибуде.

Баптиста. Та се все одно.

Бйонделльо. О, ні! клянусь сьвятим Яковом на цілу денежку, що кінь із чоловіком не один, та й не в двох.

Ввіходять Петручіо і Іруміо.

Петручіо.

А де-ж весільні гості? Хто тут дома?

Баптиста.

Вітаю вас, добродію.

Петручіо.

Та я то

Прибув вітати ся не вельми рано.

Баптиста.

Аби здоров.

Транїо.

А я-б хотїв, щоб трохи,
Хоч трошки лучче на весїлле вбрав ся.

Петручіо.

То лучча річ, що їхать поспішав ся. —

А де-ж се Катя? де моя кохана?

Що панотець? чи здужає? Панове,

Чогось ви мов смутні. Скажіть, чого се

На мене дивитесь, мов на статую,

Мов на комету, мов на чудо-юдо?

Баптиста.

Добродію, се-ж день у вас весільний.

Попереду ми вельми сумували,

Що вас не буде, а тепер сумуєм,

Що прибули до нас так чудно вбравшись.

Фі! скиньте раме се: воно вас шпетить

І торжество поважне зневажає.

Транїо.

Та розкажіть, яка там пильна справа

Вас до жони так довго не пускала,

Аж покіль зовсім перелицювала?

Петручіо.

Казати довго; слухати все нудно;

Нудна се річ, для слуха не весла.

Доволї з вас, що я додержав слова,

Хоть може що й переборщив аж надто.

Ну, та колись розкажу перед вами
Те, що тепер здасть ся вам кумедним.
Де-ж Катя? Я давно її не бачу.
Не рано вже, пора нам шлюбувати.

Транїо.

Нехай вона у риззю вас не бачить.
Я дам свою одежу вам надїти.

Петручіо.

Нї, нї, я так до неї завітаю.

Баптиста.

Та певно-ж так не пїдете вінчатись?

Петручіо.

Чом нї? Шкода про се нам розмовляти.

Хиба вона іде за шати заміж?

Коли-б усе, що через неї втрачу,

Я міг вернуть, як шати ми міняєм!

Для нас обох було-б се вельми добре.

Та що за дурень я, щоб тут балакати,

А молода мене жде не дождеть ся,

Щоб привітатись та поцілуватись!

(Виходять Петручіо, Ірумїо і Бйонделльо.)

Транїо.

Не дурно він так чудно нарядив ся!

А все ж попробуємо вговорити,

Одежею народу не сьмішити.

Баптиста.

Пїду та подивлюсь, що з сього буде. (Виход.)

Транїо.

Добродїю, нам до любови треба

Додати згоду батька, а для сього,

Як я вже вашій милости доносив,

Знайшов я чоловіка, — нам байдуже,

Хто він: се річ у нас остання,

Аби він був Вінченціо із Пізи

І дав за вас у Падую заруку

Ще більших сум, нїж я їм наторочив.

Сим робом справдите свою надїю,
І люба Бянка вийде заміж чесно.

Люченціо.

Коли б товариш мій, мій другий вчитель
Так Бянку не сочив зблизенька пильно,
Було-б, здасть ся, лучче потай миру.
Як станеть ся, нехай кричать як хочуть:
Що я піймав, того вже не верну їм.

Транїо.

Ми зробимо се діло поволеньки,
Чигаючи на дорогу здобич.
Переженїм Гремка сивобородька,
І Мінолю, доглядника сліпого,
І Ліція, невдатного музику,
Задля Люченція, ясного пана.

(Вертаєть ся Гремїю).

Се ви вже з церкви, Гремїю?

Гремїо.

Із церкви, так мов той школяр із школи.

Транїо.

А молодий та молода вернулись?

Гремїо.

Він молодий? Се з пекла лисий дідько.
Попалась бідна дівчина в лапети!

Транїо.

Чи справді? гірші, ніж вона сама ще?

Гремїо.

Я вам кажу, що се сам чорт пекельний.

Транїо.

Коли він чорт, дак от йому й чортиця.

Гремїо.

Вона ягнятко перед ним, голубка.

Ось слухайте, що там було, мій пане!

Як піп спитав у жениха звичайно:

„Чи ви вінчаєтесь по добрій волї?“ —

„А вже-ж!“ ревноу, і так почав гукати,

Що у попа із рук упала книжка.
Бідаха нахиливсь її підняти,
А сей його так стусонув коліном,
Що книжка й піп, і піп і книжка котом!
„Тепер“, гукне, „беріте їх, хто хоче“.

Т р а н і о.

Ну, піп устав, і що-ж тогді небога?

Г р е м і о.

Уся тремтить: бо він кричить, тупоче,
Мов піп його обаламутить хоче.

Як же звінчав, ревне: „Вина давайте!
Віват!“ мов після бурі серед моря.

А випивши мускату, плюсь дякові
У бороду: „Бо в тебе, дяче“, каже
„Ріденька борода, до чарки ласа.

Просила в мене: Дай хоч крапельину!“

А далі вхопив молоду за шию,

І так її поцілував у губи,

Що аж по церкві розляглося луною.

Я втік боржій соромлячись до дому,

І знаю, що за мною йде весілле.

Такого ще ніхто не чув, не бачив.

Ось, ось уже чути́ й музики грають! (Музики).

Ввіходять Петручіо, Катерина, Бянка, Баптиста, Гортензіо,
Іруміо і гості.

П е т р у ч і о.

Панове й гості, дякую за працю.

У вас в думка вкупі пообідать,

І знаю, тут готовили ся бучно;

Та мушу я до дому поспішати,

Що ніколи вступити і до хати.

Б а п т и с т а.

Як! щоб сю ніч та бути у дорозі?

П е т р у ч і о.

Ще до ночі ми вирушити мусим.

Колиб ви знали, як се вельми треба,

Самі-б мене просили від'їжджати. —
Шановні гості, дякую усім вам,
Що подивились, як я одружив ся
З найтихшою, найкращою жоною.
Обідайте з отцем, сповняйте кубки
За нас обох, а нам пора рушати.
Прощайте всі.

Траніо.

Зостаньтесь пообідать.

Петручіо.

Річ не можлива.

Греміо.

Ні бо вже, зостаньтесь!

Петручіо.

Спасибі вам.

Катерина.

Так ви зостаєте ся?

Петручіо.

Спасибі, що мене зостатись просять,
Та не зостанусь, хоч би й як просили.

Катерина.

Коли ви любите мене, зостаньтесь.

Петручіо.

Гей, коні, Груміо!

Груміо.

Готові, пане.

Овес поїв давно вже наші коні.

Катерина.

Ну, добре,

Робіть що знаєте; я не поїду,

Зістанусь тут, докіль сама захочу.

Вам двері настїж, ми вас не впиняєм.

Пошвендяйте, поки в чоботях ноги,

А я — менї нема охоти їхать.

Не жду собі добра од вас до віку,

Коли почин такий зробили гарний.

Петручіо.

Не сердь ся, Катю! Годї бо, спокій ся!

Катерина.

Я буду сердитись! Що ти задумав?

Спокійтесь, тату, — він мене не кине.

Іреміо.

Добродію, вже трохи подасть ся.

Катерина.

Панове, просимо вас на весїлле.

Дурна, я бачу, та жона у мужа,

Що опором стояти не зуміє.

Петручіо.

Нехай вони собі пирують, Катю.

Вволїте, гостї, волю молодой,

Справляйте в честь її весїлле бучно;

За чистее, правдиве дївуванне

Вином сповняйте кубки золотї,

Викрикуйте вівати, мов скаженї,

Або ідїть завісьте ся з досади.

Ти-ж, добра Катю, ідеш ізо мною.

Не суптєсь так, не сердьтєсь, не бурчїте;

Мого добра я хочу бути паном.

Вона мов добро, худоба, хата,

Моя комора, скриня, господарство,

Моя земля, кїнь, віл, корова і ослиця.

От як стоїть, уся моя до нитки.

Попробуй хто торкнути ся до неї!

Найсмільшому із вас утру я носа,

Щоб знав, як заступать менї дорогу. —

Гей, Ірумїо, виймай! Кругом гультайство...

Коли ти муж, то заступись за паню!

Не бїйсь, вони тебе не займуть, Катю!

Я заслоню тебе од мїліона.

(Виходять Петручіо, Катерина і Ірумїо).

Баптиста.

Нехай, нехай тихенька пара їде!

Греміо.

Коли-б ще трохи, я-б умер од сьміху.

Траніо.

Між усіма дурними весіллями

Такого ще не видано ніколи.

Люченціо.

Що про свою ви скажете сестрицю?

Бянка.

Дурна пішла, дурного і зустріла.

Греміо.

Петручіо над Катею став катом.

Баптиста.

Сусіди й друзі, просим до сьвітлиці.

Хоча нема тут молодої пари,

Та буде чим гостей пошанувати.

Люченціо, ви місце женихове.

А сестрине ти займеш, люба Бянко.

Траніо.

Попробуйте, що значить наречена.

Баптиста.

І проба вдасть ся, я так сподіваюсь. (Виходять).

АКТ ЧЕТВЕРТИЙ.

Сцена перва.

Сьвітлиця в Петручієвім хуторі.

Ввіходить Ірумю.

Ірумю. Нехай їм біс, усїм заїждженим конякам, усїм навіженим панам, усїм лихим шляхам! Чи був коли чоловік такий побитий? Чи був коли чоловік, щоб так забейкавсь у грязь? Чи був чоловік такий утомлений? Послано мене розложити багатте, а вони приїдуть слїдом грїтись. Коли-б я не був такий малий горщик, що швидко нагріваєть ся, у мене губи попримерзали-б до зубів, язик до піднебіння, серце до ребер, перш нїж добув би огню, щоб одтаяти. Та дувши на вогонь, я й сам нагріюсь. Бо по сїй хлющі більший чоловік як раз нажив би нежит. Гей! агов! Куртісе!

Ввіходить Куртіс.

Куртіс. Хто се кричить такою холоднечю?

Ірумю. Кусень леду. Коли не ймеш віри, можеш ковзатись по мені однаково з плїч до

пят, як і з голови до шиї. Огню, добрий Куртісе!

Куртісе Се прибув пан із своєю жоною, Груміо?

Груміо. О, так, Куртісе, так. Тим же то й огню, огню! Не поливай його водою.

Куртісе. Чи справді вона така палка та гостра, як про неї говорять?

Груміо. Була, добрий Куртісе, перед сим морозом. Та зима, бачиш, присмирює чоловіка, жінцину й скотину. То вона присмирила мого старого пана і мою нову паню і мене самого, товаришу Куртісе.

Куртісе. Іди собі, трьохвершковий дурню! Я не скотина.

Груміо. Я трьохвершковий? І в твоїх рогах буде локоть, а я хоч такий завдовжки. Та чи ти розложиш огню, чи мені пожалітись на тебе нашій панїї? То її рука (а вона вже ось-ось, подать рукою) скоро задасть тобі холодного перцю за твої лінощі в горячому ділі.

Куртісе. Скажи, будь ласко, добрий Груміо, як там на сьвітї?

Груміо. На сьвітї холодно, Куртісе, у кожному реместві опріч твого. Справляй свою справу, та й май свою страву. Бо пан із панією замерзли трохи не на смерть.

Куртісе. Ось тобі багаттє готове. Тепер, добрий Груміо, новинки?

Груміо. Ге (співає) „Грицю, Грицю, до телят!“ Новинок скілько хоч.

Куртісе. Та годї! що в тебе за вивертки?

Груміо. Тим-то й давай огню: бо я верчусь од холоду. Де кухар? Чи вечеря готова? чи в покоях поприбирано, шуваром потрушено,

павутинне позмітано? чи слуги в новій лїберії і білих панчохах? чи кожен старший у весільній одежі? чи кришталь повиставляли? чи все в порядку?

Куртіс. Усе готове. Кажи вже про новинки.

Ґрумїо. Перш усього знай, що мій кінь вибивсь із сил, мій пан і панї повискакували...

Куртіс. Як?

Ґрумїо. Із сїдел у грязюку, і тут ціла історія.

Куртіс. Розкажи-ж, добрий Ґрумїо.

Ґрумїо. Настав ухо!

Куртіс. Ось.

Ґрумїо. На! (Вдаривши по уху).

Куртіс. Сю повість я чувствую, а не чую.

Ґрумїо. Тим і звать її чувствительна повість. Сей ляпас тільки штовхнув тебе в ухо, щоб слухав. Тепер я починаю. Imprimis, ми спускались із препоганої гори. Пан сидів із заду в панї...

Куртіс. У двох на одному конї?

Ґрумїо. А тобі що до того?

Куртіс. Та як же? один кінь.

Ґрумїо. Оповідай же ти сам історію! А коли-б не перебив, ти почув би, як її коняка впав, а вона під коняку; ти почув би, яка там багнука; як вона вся обмокла; як він покинув її під конем; як духопелив мене за те, що кінь спіткнув ся; як вона бралась по грязюці, щоб мене визволити від нього; як він лаяв ся; як вона благала, вона, що не благала ще нікого; як я репетував; як повиривались конї; як у неї порвав ся повід; як я згубив нахвостня, і багацько іншого, до-

стойного пам'яті, що тепер забудеться, мов би помре, а ти вернешся в землю не порозумнівши.

Куртіс. По сьому оповіданню він ще більший каверзник, ніж вона.

Ґруміо. Еге-ж. Се ти найсліпійші між вами побачите, як він приїде до дому. Та що про се балакати? Клич Натана, Йосипа, Микола, Пилипа, Вальтера, Харлампія і всіх інших. Нехай гарненько попригладжують голови, почистять свої блакитні жупанки, а підв'язки щоб не були в них аби-як попідв'язувані. Нехай лівую ногою роблять реверанс, та щоб не доторкались і волосинки в кінсьькому хвості мого пана, докіль не поцілують собі рук. Чи всі вони готові?

Куртіс. Усі.

Ґруміо. Поклич же їх.

Куртіс. Гей ви, чи чуєте? Виходіть на зустріч нашому панови! Додайте поваги нашій пані!

Ґруміо. Е, вона поважна і без того.

Куртіс. Хто ж сього не знає?

Ґруміо. Здається, ти: бо кличеш компанію, щоб додала їй поваги.

Куртіс. Я кличу їх, щоб додали їй кредиту.

Ґруміо. Та-ж вона не приїхала до них позичати.

Ввіходять кількоро слуг.

Натан. Здоров був з дороги, Ґруміо!

Пилип. Як можеш, Ґруміо?

Йосип. Ге, Ґруміо?

Микола. Товаришу Ґруміо...

Натан. А що, старий приятелю?

Ґруміо. Здорові! — А ти як можеш? —

А ти? — Товаришу, ти... Годї-ж уже здороватись. А що, мов рясне товариство? чи все прибране?

Натан. Усе готове. А чи далеко наш пан?

Ґрумїо. Близесенько. Уже може злізав з коня... Головонько-ж моя куряча! цитьте!.. Чую голос пана...

Ввіходять Петручіо і Катерина.

Петручіо.

А де вони, драби ледачі? Як се!
Нї одного й коло воріт не має,
Щоб хоч коня прийняти?... Де Натанко?
Де-ж Вальтер, Харлампій, Грицько, Пилип?

Усі єлуги.

Ось ми, добродію! ось ми!

Петручіо.

Ось ми добродію? ось ми? ось-ось де?
Ах ви ледачі лобурі, нечоси!
Нї послуги, нї вваги, нї привіту?
Де той чухно, що я послав звістити?

Ґрумїо.

Ось, пане, і такий дурний чухно, як був.

Петручіо.

Ах ти хамло, паскудо, ти здохляку!
Тя-ж мусїв нас у парку зустрічати
І привести отсих падлюк назустріч.

Ґрумїо.

В Натана одїж не була дошита;
Гаврилові патинки розпоролись;
Петру бриля не вичорнили димом;
У Вальтера заржавів меч у піхві.
Були готові тільки Ральф з Одамом,
Та ще Грицько, а ті всі обносились.
Та ось вони, які не є, явилились
Стрічати вас, добродію ласкавий.

Петручіо.

Вечеряти давайте нам, падлюки!

(Виходять деякі слуги.)

(Співає) „Ой жаль, жаль і на серці печаль,

Ой що я молод оженив ся“!

Сідай же, люба Катю! В добрий час!

Уф! уф! уф! уф! (Вертають ся слуги з вечерою).

Ну, ну, боржій! Розвесели ся, Катю. —

Гей чоботи, паскудо! чоботи!..

(Співає) „Ой ви, молодощі, ой ви одрадощі!

На серденьку своя воля“...²⁵)

Геть, п'ядло! ще одірвеш ногу!...

Ось, на-ж тобі! здіймеш другого лучче. (Бе слугу.)

Розвеселись бо, Катю. Гей, умитись!

Ввіходить слуга з водою.

А де мій хорт Троїл? Геть з відсі! зараз!

Поклич сюди кузена Фердинанда! (Виход. слуга.)

Сього ти поцілуєш хлопця, Катю. —

Де туфлі? Чи дадуть мені умитись? —

(Подають умивання.)

Умий ся, Катю; будь весела дома. —

(Слуга пускає з рук умивальницю.)

Впустив! Ах ти мазепо, с... сину! (Бе слугу)

К а т е р и н а.

Будь ласко, годі! се вина невільна.

Петручіо.

Ти бидло, тумане, осяче вухо! —

Сідаймо, Катю! Знаю, ти голодна.

Чи ти, чи я читатиму молитву? —

Що се? баранина?

Первий слуга.

Так.

Петручіо.

Хто приніс?

Первий слуга.

Се я.

Петручіо.

Згоріла! та і все згоріло!

Ах, ви собаки! Де-ж те стерво кухар?
Геть к бісу талїрки, склянки, ввесь посуд!

(Скидає зо стола до долу.)

Дурні опудала, раби нікчемні!..

Ще й муркаєш? ось я задам вам перцю!

Катерина.

Будь ласко, любий мужу, не гнїви ся!

Печеня добра, шкода викидати.

Петручіо.

Ах, Катю! я тобі кажу, згоріла!

Менї таке заказано вживати:

Я від горілого роблюсь сердитим.

Обом нам лучче постити сьогодні.

Обов ми сердиті повдавались:

Недобре їсти нам горіле мясо.

Спокій ся; завтра зроблять як найлучче.

Ходїм, я проведу тебе у спальню.

Виходять Петручіо, Катерина і Куртіс.

Натан.

Петро, чи ти видав таке на сьвітї?

Петро.

Він бє її ї-ж гумором власним.

Вертаєть ся Куртіс.

Грумїо.

Де він?

Куртіс.

У спальнї в неї,

Читає проповідь про воздержанне,

Клене та лаєть ся, що бідна панї

Не знає, як стояти, глянути, озватись.

Сидить, мов би розбуркана зо сну.

Геть, геть! бо йде сюди. (Виходять.)

Вертаєть ся Петручіо.

Тяк, я почав премудро царюванне,

І докінчать надїю маю в Бозї.

Плохенький став од голоду мій сокіл.
Докіль не вивчить ся, не буде їсти,
І не зирне шупьіка на принаду.
Ще-ж іншим робом вчитиму голодну,
Щоб пана слухала, як він її покличе.
Не дам їй спати, мов тому рарогу,
Що рветь ся, беть ся, слухати не хоче.
Не їла ще й не їстиме сьогодні;
Не спала ніч, не спатиме і другу.
Так як вечеря, буде в мене й ліжко
Жорстке, мультке, нечисте, невигідне.
Розкидаю всі подушки, перини,
Сюди одігало, туди простирі.
І все для того, щоб їй показати,
Як жалую її і поважаю.
Кінець кінців, не спатиме всю нічку;
А закуняв — я зачну гукати
Та лаятись та гримати на слуги.
Так з добрости жінок смиряти мусим.
Хто на капризних знає луччий спосіб,
Нехай обьявить: се спасенне діло. (Виходить.)

Сцена друга.

Падуа. Перед Баптистиним домом.

Ввіходять Транїо і Гортензіо.

Транїо.

Чи-ж то можливе, Ліціо, мій друже,
Щоб це сіньора Бянка помишляла
Про когось іншого опріч Люченція?
Вона-ж мені дала заруку певну.

Гортензіо.

Добродїю, щоб ви впевнились лучче,
Ставаймо тут, послухаймо науки.

Ввіходять Бянка та Люченціо.

Люченціо.

Сінборо, чи з ужитком ви читали?

Бянка.

А ви учителю, про що читали?

Люченціо.

Читав про те, в чім сам вам признаю ся,
Читав я про науку закохання.

Бянка.

Колиб ви стали майстром в тій науці!

Люченціо.

А ви щоб стали панї мого серця! (Відходять)

Гортензіо.

Сї далєбі женуть аж надто швидко.

А ви клялись, що більш усїх на сьвітї
Люченціа кохав ваша Бянка.

Транїо.

О любоці невірні! о жіноцтво!...

Ну, Ліціо, се дивна річ на сьвітї.

Гортензіо.

Не помиляйтесь більше, мій сінборе:

Я вже не Ліціо і не музика.

Нї, я таким перевдягом гордую,

Я, що родившись, живши дворянином,

Зробив собі богиню з поторочі.

Сінборе, я Гортензіо, от хто я!

Транїо.

Сінбор Гортензіо? Чував я часто

Про вашу щирую любов до Бянки,

І як я сьвідком був її пустоти,

Зрікаюсь разом з вами, поки віку,

І Бянки і її любови.

Гортензіо.

Дивись, як обіймають ся, воркують!

Сінбор Люченціо, даю вам руку

І твердо вам кажу: покину ницу,

Вона не стоїть того милування,
Яким я окружав її аж досі.

Траніо.

І я даю вам клятву не женитись
Із нею, хоч би вже й сама просила.
Цур їй! Дивись, як лащить ся до нього!

Гортензіо.

Колиб за се усі її зrekli ся!
А я, щоб лучче здержати присягу,
Женюсь отсе з багатою вдовою.
Поки за гордою вертухою я гнав ся,
Вона мене любила щирим серцем.
Тепер, сіньор Люченціо, прощайте.
Од нині я любитиму не очі,
А добрість серця в жєнщині найбільше.
Оттак то я надумавсь і наваживсь.
Нехай їй цур, покину службу в неї.

(Виходить Гортензіо. Люченціо та Бянка зближають ся).

Траніо.

Сіньора Бянка, небо посилає
Вам благодать в коханні благодатнім.
Еге, підгледіли ми вас, голубко,
І вас з Гортензієм зrekliсь обидва.

Бянка.

Шуткуєте. Обидва ви зrekli ся?

Траніо.

Обидва.

Люченціо.

Ну, од Ліція одбились.

Траніо.

Тепер він полюбив вдову багату,
І змовини й весілле будуть разом.

Бянка.

Нехай йому пошле Господь утіху!

Транїо.

І він її присмирить.

Бянка.

Так він каже?

Транїо.

Ну, він учив ся у присмирній школі.

Бянка.

В присмирній школі? Чи така-ж в школа?

Транїо.

О, є! Учителем там наш Петручіо.

Він учить, як жінок буйних смирати,

Перекірні їм язики гнуздати.

Ввіходить Бйонделльо бігом.

Бйонделльо.

Ой пане, пане! ждав я, сподївав ся,

Та вже й жданне згубив, аж ось побачив:

Спускаеть ся з гори поважний старець.

Сей діло зробить.

Транїо.

Хто-ж він єсть, Бйонделльо?

Бйонделльо.

Чи меркатант, чи може і педант він,

Не знаю що, а тільки вся одежа,

Хода, повага, все отецьке в нього.

Транїо.

Так на що-ж нам його хода й повага?

Бйонделльо.

На те, що може він всьому повірить,

Що я йому про нас торочить буду,

Та зробить ся Вінченцієм стареньким,

І дасть Баптисті Мінолі заруку,

Мов справді він купець багатий з Пізи.

Ідїте з відсїля; я сам зістанусь.

(Виходять Люченціо і Бянка.)

Ввіходить Педант.

П е д а н т.

Добрийдень, пане!

Т р а н і о.

Й вам добрийдень, пане!
Далеко Бог несе? чи не до нас ви?

П е д а н т.

Сюди до вас, на тиждень, на два тижні,
А там і дальш, аж до самого Риму
Та до Тріполі, як Господь поможе.

Т р а н і о.

А звідкіля ви?

П е д а н т.

З Мантуї самої.

Т р а н і о.

Із Мантуї? Храни вас милий Боже!
І в Падуу прийшли ви не боявшись?

П е д а н т.

Боятись? А кого-ж мені боятись?

Т р а н і о.

Хто прийде з Мантуї, всіх смерть стрічав.
Хвба не знаєте про се? не чули?
Венеція ваші кораблі забрала,
І дож посердившись із вашим дуком
Звелів захоплювати всюди ваших.
Се дивна річ. Колиб прийшли ви ранше,
Ви чулиб, як універсал читали,

П е д а н т.

Ой пане! се-ж нещастя! бо у мене
Є квіти тут від одного банкира
З Фльоренції, щоб гроші відси взяти.

Т р а н і о.

Так от, добродію, щоб вам в пригоді стати,
Зроблю таке і ось що вам пораджу:
Скажіте тільки, чи були ви в Пізі?

П е д а н т.

У Пізі часто я бував, мій пане.
Вона поважними мужами славна.

Т р а н і о.

Чи знаєте Вінченція між ними?

П е д а н т.

Не знаю, а чував про нього часто:
Бо се купець неказано багатий.

Т р а н і о.

Се мій отець, добродію, і дивно
Лицем і мовою на вас похожий.

Б і о н д е л л ь о.

Як яблуко на устрицю, не менше!

Т р а н і о.

Щоб забезпечити вас од нещастя,
Я ради нього ось що вам придумав.
Се не послідне щасте вам од Бога,
Що ви так на Вінченція похожі.
Возьміте весь кредит його на себе,
Та й оселяйте ся в господі в мене.
Глядіть же, добре грайте вашу ролю.
Вповаю, що мене ви зрозуміли.
Зістанетесь у Падуї безпечно,
Аж докіль скінчите свої всі справи.
Коли се ввічливість, прийміть її од мене.

П е д а н т.

О, я прийму, добродію, і вічно
Вважатиму вас за свого патрона!

Т р а н і о.

Ходімо ж та зробімо добре діло.
А ідучи, я розкажу вам дещо.
Отця мого що-дня тут визирають,
Щоб заручивсь за вдовину частину:
Бо я тут висватав дочку в Баптисти.
Я вас наставляю, що і як робити.
Ходім, я зодягну вас так, як личить. (Виходять.)

Сцена третя.

Сьвітлиця в Петручієвім домі.

Ввіходять Катерина і Ірумю.

Ірумю.

Нї, нї, їй Богу! страшно, я не сьмію.

Катерина.

Що більш знущаєть ся, то більш кепкує.

На те женивсь, щоб з голоду я вмерла.

У двір отця мого старці приходять, —

Їм подають насушний Христа ради,

І всюди в нас убогого пригріють.

А я не знала з малку попрохати,

Не знала з роду, що то єсть благати.

Я голодую, я не сплю дві ночі, —

Мене і будять і годують криком.

А що мене найбільш тїснить і мучить,

Се все він коїть нїби для любови,

Що, ти-б казав, як буду їсти й спати,

Болїтиму або й умру від того.

Прошу тебе, добудь мені кусочок, —

Хоть чого небудь, щоб лиш можна з'їсти.

Ірумю.

Чи будете телячі ніжки їсти?

Катерина.

Се дуже добре. Принеси, благаю.

Ірумю.

Боюсь, що дуже горячить ся страва.

А хляки ситі, вварені гарненько?

Катерина.

О, я люблю їх, Ірумю мій добрий!

Ірумю.

Не знаю, страшно, може й се бунтує.

А любите з гірчицею волове?

Катерина.

Я дома їм смакуючи се мясо.

Груміо.

Та горячить гірчиця може трохи.

Катерина.

Так принеси волове без гірчиці.

Груміо.

Ні, не зроблю сього; гірчицю з мясом,
Або вам Груміо мяса не здобуде.

Катерина.

З гірчицею, чи без, аби що небудь.

Груміо.

Так щож? гірчиці хочете без мяса?

Катерина.

Іди ти к чорту, хитрий, злющий рабе,
Що назвою харчів глузуєш з мене! (Бє його.)
Проклятє вам, жартівникам ледачим,
Що вас мое нещастє звеселяє!
Геть! Я тобі кажу!

Ввіходить Петручіо з полумиском і Гортензіо.

Петручіо.

Що, Катю серденько? ти все сумуєш?

Гортензіо.

Як живете, сінборо?

Катерина.

Не завидно.

Петручіо.

Не сердь ся, глянь на мене веселенько.
Ось, серденько, дивись, як я піклююсь.
Сам ізготовив страву, сам приношу.

(Ставить полумисок на стіл.)

Я, Катю, заслужив од тебе дяки.
Як! ні словечка? Ти сього не любиш?
І всі мої труди пропали марно!
Гей! Заберіть сю страву!

Катерина.

Ні, прошу, зіставьте.

Петручіо.

Ми дякуєм і за найменшу службу.
Як не подякуєш мені, не будеш їсти.

Катерина.

Спасибі вам, добродію.

Гортензіо.

Сіньор Петручіо, чи сеж годить ся?
Хоч я зроблю компанію вам, пані.

Петручіо (тихо до Гортензія).

Поїж усе, коли мене шануєш! (До неї).

Коліб тобі получшало від сього!

Їж, Катю, швидше! Ну, солодка любо,

Вернімо ся-ж до панотця у парі,

Звеселимо його господу чесну

Шовками та шляпками, та перснями,

Та оксамитами, та кружевами,

Блаватами, розкішними стрічками,

В альмазах личманами, намистами.

Вже пообідала? А ось кравчина

Готов тебе в блискучий шум прибрати.

Ввіходить кравець.

А покажи-ж нам свій товар, мосьпане!

Ввіходить гальянтерник.

А в вас, добродію, які нові новинки?

Гальянтерник.

Ось чіпчик, що веліли ваша милость.

Петручіо.

Се міряно, здаєть ся, на макітру?

Се з бархату ковганка. Фі, як гидко!

З горіха шолупайка, чи пявушник?

Чи заікало яке, чи покотило?

Та ще й мале. Подайте трохи більше!

Катерина.

Не треба більшого: як раз по моді.

Тепер такі токі всі дами носять.

Петручіо.

Будь чемна Катю, то й твій чіпчик буде,
А ні, то ні.

Гортензіо.

Не швидко ще дождеш ся.

Катерина.

А я-ж бо маю право говорити,
І буду. Я вже не дитина, знайте!
І луччі слухали, як я мовляла.
Не любо вам, позатикайте вуха;
Нехай я виявлю мою досаду,
Або-ж умру з досади, з пересердя.
А поки жїва, хочу бути вільна,
Аж до схочу, до наситу словами.

Петручіо.

Се правда, Катю, ток поганий зовсім.
Се вергуни якісь з кружев та з оксамиту,
Я й рад, що він тобі не до вподоби.

Катерина.

Чи рад, чи ні, він по смаку мойому.
Хоч сей, хоч більш ніякого не хочу.

Петручіо.

Тв сукні хочеш? Добре! Ну бо, кравче,
Сюди її, показуй! Боже правий!
Се що за маскарада? Ну, і щож се?
Се в вас рукави? Се-ж гармати зовсім.
Скрізь вищипки, мов на шишках у пасці.
Тут виріз, тут розріз, тут проріз, надріз.
Таку посудину в цїлюрника я бачив. —
А як ви зовете се чортовинне?

Гортензіо (стиха).

Не буде в неї сукні, ані тока.

Кравець.

Ви наказали гарно все зробити,
По моді, як тепер вельможні носять.

Петручіо.

Я наказав, та певно не для того,
Щоб ви псували по вельможній моді.
Отсе-ж тікай, добродію, до дому!
Хоть через голову стрибай, коти ся,
За се добро не вистрибаєш грошей.
Геть! Зопсував, кажу тобі, всю сукню.

Катерина.

Я кращої не бачила ніколи,
Як раз по моді, пишно, елеґантно.
Мов куколку мене прибрать хотіли.

Петручіо.

Так, він хотів зробити з тебе куклу.

Кравець.

Се ваша милость, кажуть пані,
Мов куколку, хотіли їх прибрати.

Петручіо.

Чудовишне безстидство! Брешеш!
Ах, ти наперсток, ти гнилая нитка,
Ти голка, проторг, локоть, пів-аршина!
Ти вош, блоха, у запічку цвїркунчик!
У себе дома від шматочка нитки
Таке терпіти! Геть звідсіль, позлітко,
Рахунку, крадений обрізку, латко!
А то я на тобі побю аршина,
Щоб знав, як язика тут розпускати.
Кажу тобі, що спакоствив ти сукню.

Кравець.

Ви дуже помиляєтесь, сіньоре:
Бо сукню ми зробили вам як раз так,
Як наказав нам Ірумїо, слуга ваш.

Ірумїо.

Нї, нї, я не давав йому наказу.

Кравець.

А як же ви казали, щоб ми шили?

Грумїо.

Як шили? Голкою та ще нитками.

Кравець.

Та кроїти-ж велїли якось?

Грумїо. О, ти багацько чого повикроював!

Кравець. Багацько.

Грумїо. Не викроюй же менї такої пизи; ти бундюч ся проти инчих, не бундюч ся-ж проти мене. Кажу тобі, я велїв твоїму майстрові покроїти сукно, а краяти на шматочки не велїв; ergo, ти брешеш.

Кравець. „Дак отже на доказ є в мене нота.

Петручіо. Прочитай.

Грумїо. Нота бреше на все горло, коли вона каже, що я так казав.

Кравець. Im primis повнокорсажа сукня.

Грумїо. Пане, коли я казав повнокорсажа сукня, нехай мене зашиють у спідницю тівї сукні і вбють на смерть клубком крашених ниток. Я казав: сукня.

Петручіо. Дальше.

Кравець. „З малим круглим ковнїром“.

Грумїо. Признаю ковнїр.

Кравець. „З широкими рукавами“.

Грумїо. Признаю двов рукавів.

Кравець. „Рукави штучно порозрізувані“.

Петручіо. Отсе-ж то й ледарство.

Грумїо. Бреше цидулка, добродїю; бреше цидулка. Я велїв, щоб рукави були розрізані та й знов позшивані; і я доведу тобі сього, хоч би в тебе був наперсток і на мизинці.

Кравець. Що я сказав, то правда. Колиб я запопав тебе в иншому місці, ти знав би се.

Грумю. Я готов. Бери свою цидулку, а мені давай аршина, і не щади мене.

Гортензіо. Помилуй Господи, Грумю: не на обидві стороні буде рівно.

Петручіо. Ну, добродію, коротке слово: сукня не для мене.

Грумю. Се правда: вона для панїї.

Петручіо. Нехай твій хозяїн і робить із нею, що хоче!

Грумю. Ледащо, не сьмій, на твою жизнь! Щоб твоему хозяїну та робити що хотя з сукнею моеї панїї?

Петручіо. Що ти, мосьпане, хочеш сказати?

Грумю. О пане! більш нїж у вас було на думці. Щоб його хозяїн робив із сукнею моеї панїї що хотя? О, фі, фі, фі!

Петручіо (стиха).

Заплатиш ти, Гортензіо, кравцеві. (До кравця.) Возьми се геть і йди собі! Нї слова!

Гортензіо.

Я, кравче, заплачу тобі за сукню.

Не сердь ся за слова жорсткенькі трохи.

Од мене кланяй ся хозяїну твоему.

(Виходять купець і гальянтерник.)

Петручіо.

Ну, Катю, їдьмо вже до тата в гості

В смиренному, та чесному одїннї.

Смиренна одїж, та кишенья горда:

Бо наше тїло багатїє духом.

Як сонце бе крізь дощовїї хмари,

Так честь просьвічує крізь просту одїж.

Чи сойка нам дорожча в пишнїм пір'ї,

Чи жайворонок сїрий та співучий?
Чи гадина любійша нам блискуча,
Чи темний лив, для ока непринадний?
О добра Катю! нї, ти сим незгірша,
Що в прѳстенській собі одежі ходиш.
Коли в цїм сором, — я терпіти мушу.
Тим не жури ся, їдьмо веселитись,
Бенкетувати в панотця в господї. (До Ірумїя.)
Іди, скликай людей, ми зараз їдем,
А конї наготуй в кінці аллеї.
Ми пішки парком дійдемо до коней. —
Ще не хапаймось: сїм годин; ще рано.
Постигнемо у Падуу к обїду.

К а т е р и н а.

Зосьмілюсь вам сказати, що двї годинї,
І ми постигнемо вже на вечерю.

П е т р у ч і о.

Нї, буде сїм, як дійдемо до коней.
Щоб нї сказав я, нї зробив, ти зараз
На перекір: не так, а ось як, ось як!
Панове, вже сьогодні не поїду,
А як поїду, буде та година,
Котру я вам скажу, що отака-то.

Г о р т е н з і о.

Еге, сього і сонце мусить слухать! (Виходять.)

Сцена четверта.

Падуа. Перед Баптистиним домом.

Ввходять Транїо та Педант, одягнений так, як Вінченціо.

Т р а н ї о.

Оце, добродїю, той дїм. Покликать?

П е д а н т.

А вжеж се він. Коли не помиляюсь,
Сїньор Баптиста мусить пригадати,

Як ми у Генуї назад літ двацять
Жили товаришами у Пегазі.²⁶⁾

Транїо.

Се добре. Що-б там ні було, держіте
Себе поважно, як отцеві личить.

Ввіходить Бйонделльо.

Педант.

Я вам ручаюсь. Ось іде ваш чура.
Нам треба і його навчити.

Транїо.

Його не бійтесь. Гей, сюди, Бйонделльо!
Тепер держись, справляй ся так, як ніби
Се справді всть Вінченціо старий.

Бйонделльо.

Не бійтесь.

Транїо.

А ти вже справивсь у Баптисти?

Бйонделльо.

Сказав йому, що ваш отець в Венеції,
І в Падуу його ждете що-хвилі.

Транїо.

Козак проворний. Наж тобі на кухлик!
Ось і Баптиста. Наготовте-ж міну!

Ввіходять Баптиста і Люченціо.

Сіньор Баптисто, от щаслива зустріч! —
Панотче, се той пан, що я назвав вам. —
Благаю, будьте-ж добрим батьком справді,
Оддайте Бянку за мое наслідде.

Педант.

Стій, сину! —

Добродію, за дозволом. Прибувши
У Падуу довги з людей справляти,
Довідавсь я від сина, що він любить
Дочку добродія. А я наслухавсь
Про вас хорошого по всіх усюдах.
То вже, коли він закохав ся щиро,

І в'яша дщерь його також кохає,
Нехай вони не нудять довго сьвітом.
Я дам йому своє благословенне.
Коли-ж і ви не будете противні,
То зробимо умову між собою.
Бо, знавши вас, сіньор Баптисто, здавна,
Не буду з вами дуже торгуватись.

Баптиста.

Дозвольте вам, добродію сказати:
Ви просто все і коротко з'яснили.
Я вельми се люблю. Ваш син Люченцій,
Се правда, покохав мою панянку,
Та і вона його кохає, хоть обоє
Таять ся із своїм коханням вельми.
То щож? коли ви зробите, як батько,
І забезпечите моїй дитині
Її вдовизну, то й нехай синок ваш
Бере її з моїм благословенням.

Педант.

Спасибі вам, добродію. Скажіте-ж,
Де їх звичаємо і де контрактом
Закрепимо з обох сторін сю згоду?

Баптиста.

В моїм дому, Люченціо, не можна:
Бо знавш сам, і стіни мають вуха,
І слуги в мене як один пронози;
А Греміо старий собі чигає.
То щоб нам не дізнати перешкоди.

Транїо.

То зійдемося, добродію, у мене.
У мене й панотець гостює власне.
От потай миру все гарненько й зробим.
Пошліте-ж ви по сіньоріну зараз,
А паж мій ось нотарія покличе.
Одна біда: що на короткім часі
Не вельми бучну ми вечерю справим.

Баптиста.

Се я люблю. Іди, будь ласко, Камбій,
Боржій до Бянки та звели негайно
Готовитись: бо панотець приїхав
Люченціїв до Падуї, їй скажеш.
То може справимо й весілле зараз.

Люченціо.

Даруйте се, боги! благаю щиро.

Траніо.

Покинь же ти богів а йди негайно.
Сінбор Баптисто, ось куди дорога.
Ходім, хоть не готовились на гостя!
У Пізі в нас бучнійше трохи буде.

Баптиста.

Іду слідом.

Виходять Траніо, Педант і Баптиста.

Бйонделльо. Камбіо!...

Люченціо. Що скажеш, Бйонделльо?

Бйонделльо. Бачили, як мій пан моргнув на вас та засьміявсь?

Люченціо. Чого-ж се, Бйонделльо?

Бйонделльо. Далебі, нічого. Він покинув мене позаду, щоб вяснити вам значінне чи мораль його кивів та мигів.

Люченціо. А нуж, моралізуй!

Бйонделльо. Ось що. Баптиста зовсім певен, розмовляючи з підставним батьком підставного сина.

Люченціо. А далій?

Бйонделльо. Дочку його приведете на вечерю ви.

Люченціо. А потім?

Бйонделльо. Старий піп у сьвятого Луки церкві готов до послуги вам кожної години.

Люченціо. А кінець усього цього?

Бйонделльо. Сього вам не скажу. Поки вони заходять ся коло фальшивого контракту, ви беріть її cum privilegio ad imprimendum solum,²⁷⁾ та до церкви. Щоб у вас були піп, дяк та кілька чесних свідків.

Як сю оказію ми з вами та минем,
Прощайтесь з Бяркою на віки вічні з днем.

Люченціо. Ось слухай, Бйонделльо...

Бйонделльо. Не можна мені гаятись. Я знав одно дівча, що повінчалось о півдні, вийшовши за город по петрушку, приправити начинку до крілва. Так можна й вам, добродію; то й адіеу, добродію. Мій пан послав мене до святаго Луки, наказати попові, щоб був готов, як ви прийдете з вашим апцендіксом. (Виходить.)

Люченціо.

Аби вона, а я то й можу й хочу.

Як любо їй, чого мені сумнитись?

Щоб ні було, я навпростець до неї.

Отто біда, як Камбіо — без неї! (Виходить.)

Сцена пята.

Битий шлях.

Ввіходять Петручіо, Катерина і Гортензіо.

Петручіо.

Ну, живо! Вже до батька недалечко.
Як місяць хороше на небі світить!

Катерина.

Се-ж сонце сяє, а не місяць світить.
Тепер на небі місяця не видно.

Петручіо.

А я кажу, що місяць ясно світить.

К а т е р и н а .

А я, так знаю, що се сонце сьє.

П е т р у ч і о .

Ну, так клянусь тобі отецьким сином,
Самим собою я тобі клянусь,
Се буде місяць, чи зоря на небі,
А без того шкода нам путь верстати. —
Вертаймось, не поїдемо вже в гості. —
Все перекир та перекир у тебе.
Я тільки й чую перекирне слово.

Г о р т е н з і о .

Скажіте, що він каже, бо я знаю:
До віку нам у панотця не бути.

К а т е р и н а .

Ну, їдьмо вже, далеко так забившись.
Нехай се місяць буде, чи зоря, чи сонце,
Або як схочете його назвати.
Колп се в вас недогарок не небі,
Клянусь, по вашому про мене буде.

П е т р у ч і о .

Кажу, що місяць.

К а т е р и н а ,

Так, се справді місяць.

П е т р у ч і о .

Ви брешете: се благодатне сонце.

К а т е р и н а .

І справді-ж бо се благодатне сонце.
Коли-ж ви скажете, що ні, то місяць.
І місяць змінить ся по вашій волі.
Як скажете, так мушу й я казати;
Як назвете, і я так буду звати.

Г о р т е н з і о .

Рушай, Петручіо: ти виграв справу.

П е т р у ч і о .

Рушаймо. Так летить з гармати куля,

Перепинну вона собі не знає.
Ге, стіймо! Глянь, яка се компанія?

Ввіходить Вінченціо в подорожній одежі.

Добрийдень, люба панї! А куди се
Верстаєте дорогу? Серце Катю,
Скажи менї, та щирю правду-матку:
Чи бачила ти сьвіжшу молодницю?
Яка війна червоного із білим
У неї на лицї! І хто побачить,
Щоб на небі так любо зорі сяли,
Як на небесному лицї сї очі? —
Кохана панно, ще скажу: добрийдень!
Ти, Катю, привітай її уроду.

Гортензіо.

Зіб'є він хоть кого із пантелку,
Зробивши жєнщину із чоловіка.

Катерина.

Дівчино пупянку, хороша, сьвіжа!
Куди йдете і де домівка ваша?
Щаслива мати панночки такої!
Щасливий той, кому віщунки зорі
Дадуть тебе товаришем постелі!

Петручіо.

Як, Катю! що ти? чи ти божевільна?
Та се-ж старий, підтоптаний дїдуснк,
А ти його за дівчину вважаєш!

Катерина.

Звиняйте, батечку, я помилилась.
Менї так очі сонце заслїпило,
Що все менї здаєть ся мов зелене.
Тепер я бачу, ви поважний батько.
Ви не здивуете за помилку химерну.

Петручіо.

Так, так дідусю. А куди йдете ви?
Коли одна дорога буде з нами,
Ми будем раді путь верстати з вами.

Вінченціо.

Добродію, і ви весела панно,
Що так мене витали спершу чудно!
Мое імя Вінченціо із Пізи,
А йду до Падуї одвідать сина,
Сянка мого, що вже давно не бачив.

Петручіо.

Як на імя?

Вінченціо.

Люченціо, мій пане.

Петручіо.

Щаслива зустріч, надто ще для сина.
Тепер я й по закону і по лїгам
Назву тебе моїм отцем шановним.
Сестра цієї жіночки моєї
Сьогодні йде за вашого Люченція.
Ви не дивуйте ся і не сумуйте:
Хорошого ся чесна панна роду,
Та ще впосажена й багатим віном.
До того має розум вельми добрий.
І хоть кому жоною быть годить ся.
Дай нам себе, Вінченціо, обняти.
Та вкупі до Люченція й ходїмо.
Побачивши тебе, зрадїв дуже.

Вінченціо.

І це все правда? Може задля жарту
Таке провадите, зустрівши гостя
Далекого, що зовсім вас не знав.

Гортензіо.

Се істина, панотче; не сумнітесьь.

Петручіо.

Ходімо вкупі; сам побачиш правду.
Се ти не віриш нам за жарт наш перший.
(Виходять Петручіо, Катерина і Вінченціо.)

Гортензіо.

Отсе-ж і я, Петручіо, надумавсь:
Нехай моя вдова не вередує,
Гортензіо її перемудрує. (Виходить.)

АКТ ПЯТИЙ.

Сцена перва.

Падуа. Перед Люченціивою господою.

Ввіходять з одного боку Бйонделльо, Люченціо та Бвнка,
а з другого походжає Іреміо.

Бйонделльо. Тихенько та скоренько,
добродію, бо він уже жде.

Люченціо. Лечу, Бйонделльо. Та може тебе
треба буде дома, то покинь нас.

Бйонделльо. Ні, далєбі. Я хочу бачи-
ти над вами церкву, а потім вернусь до мого
пана як мога швидче.

(Віходять Люченціо, Бйонделльо та Бянка.)

Іреміо. Дивно, що Камбіо й досі не
йде.

Ввіходять Петручіо, Катерина, Вінченціо та прибічники.

Петручіо.

Оттут, добродію, Люченціо осїв ся,
У цім дому, а мій отець у ринку.
Я йду туди, а вас zostавлю тут.

Вінченціо.

Я перше мушу вас пошанувати.

Приборкана Гоструха.

Тут можу я мов дома шафувати,
І певно знайдемо всього доволі. (Стукає.)

Греміо.

Там пораяють ся; стукайте іще раз.

Показуєть ся Педант у горі в вікні.

Педант. Хто се так грюкає, мов хоче висадити двері?

Вінченціо. Добродію, чи дома Люченціо?

Педант. Дома, та йому тепер ніколи.

Вінченціо. Ну, а як би хто приніс йому сотнягу або дві на його господарство?

Педант. Сховайте свою сотнягу собі. Не журитиметь ся він грішми, докіль мого живота.

Петручіо. Бачте? Я вам казав, що вашого сина носять на руках у Падуї. — Чи чувте, добродію, покиньте порожні перемовки та скажіте, спасибі вам, сіньору Люченціо, що його отець прибув із Пізи і жде осьде під дверима, щоб із ним побачитись.

Педант. Брешеш. Його отець прибув із Пізи і дивить ся осьде в вікно.

Вінченціо. Ти його отець?

Педант. Еге, добродію. Так говорять його мати, коли їй няти віри.

Петручіо. (До Вінченція.) Еге-ге, мій пане! Та се-ж плутня, приймати на себе чуже імя!

Педант. Беріте ледаря. Я знаю, він на-коїв дечого в місті під моєю маскою.

Вертаєть ся Бйонделльо.

Бйонделльо. Я бачив їх у церкві в парі. Нехай їм дме попутний вітер! Е, хто-ж се тутеньки? Се мій старий пан Вінченціо! Тепер ми пропали, обернулись в нівець.

Вінченціо (побачивши Бйонделля). А йди сюди, шибеннику!

Бйонделльо. Ще може подумаю, добродію.

Вінченціо. Йди сюди, волоцюго! Чити мене забув?

Бйонделльо. Забути вас? Ні, добродію. Не можна мені забути вас, бо я з роду вас не бачив.

Вінченціо. Ах, ти ледаче ледащо! ти з роду не бачив отця твого пана, Вінченція?

Бйонделльо. Як! мого любого, високоповажаного пана? А вже-ж добродію! Гляньте, ось він визирає в вікно.

Вінченціо. А, справді? (Бе Бйонделля.)

Бйонделльо. Рятуйте! рятуйте! а рятуйте! Сей скажений хоче вбити мене. (Вибігає.)

Педант. Рятуй, сннку! рятуйте, сіньоре Баптисто! (Відходить од вікна.)

Петручіо. Станьмо, Катю, оддалік та подивімось, який буде кінець сїєї справи.

(Відходять на бік.)

Вертаєть ся Педант у низу; Баптиста, Транїо та слуги.

Транїо. Добродію, хто ви, що сьмієте бити мого слугу?

Вінченціо. Хто я такий, добродію? Ні, скажи ти, добродію! — О безсмертні боги! підмальоване ледащо! Шовковий жупанок! оксамітні штанці, червона кирейка та шпиляста шапочка!... О моя погібеле! моя погібеле! Тим часом, як я там господарював дома, мій сн із слугою проциндрили все в університеті.

Транїо. Що? що таке?

Баптиста. Що се за сновидник такий?

Транїо. Добродію, ви здаєть ся тверезий, статочний дворянин по одежі, а ваші слова показують якогось божевільника. Що вам, добродію, до того, що я ношу перстені та зо-

лото? Дякуючи мойому доброму панотцеві, маю стільки достатку.

Вінченціо. Твойму панотцеві! О ледарю! твій батько парусник у Бергамо.

Баптиста. Помилуйтеся, добродію; помиляйтесь, добродію. Скажіте, будь ласко, як по вашому його імя?

Вінченціо. Його імя? хиба я не знаю, як йому на імя? Я вигодував його з трьох літ. Імя його Транїо.

Педант. Геть, геть, дурний осле! Імя його Люченціо. і він єдиний син мій і наслідник моїх земель, моїх, сіньора Вінченція.

Вінченціо. Люченціо! О, він убив свого пана! — Беріте його, я вам велю іменем дука. — О, мій сину, мій сину! — Скажи мені ледарю, де мій син Люченціо?

Транїо. Позвати отамана! (Ввіходить один з отаманом.) Одведи сього божевільного ледаря в холодну! — Панотче Баптисто, я вас прошу про те дбати, щоб його засадили.

Вінченціо. Мене вести в холодну?

Гремїо. Стій, отамане, не буде він у холодній. Остерігайтесь, сіньоре Баптисто, щоб не спіткнутись вам у сій справі. Я присягну, що се справдешній Вінченціо.

Педант. Присягни, коли сьмієш.

Гремїо. Ні, заприсягти не сьмію.

Транїо. То лучче скажи, що я не Люченціо.

Гремїо. Ні, я знаю, що сіньор Люченціо.

Баптиста. Геть із старим дурнем! у холодну його!

Вінченціо. Оттак-то зневажають і кривдять странніх! — О чудовишний ледарю!

Вертасть ся Бйонделльо в Люченцієм та в Бянкою.

Бйонделльо. О, ми зруйновані! онде він! Зречітесь його, відкараскайтесь від нього, а то ми пропали.

Люченціо (на вколішках).
Татусю, вибачте мені!

Вінченціо.

О, синку!

Ти жив іще? (Бйонделльо, Транїо і Педант навтеки.)

Бянка (навколішках).

Простіть мені, татусю!

Баптиста.

А ти чим винна? Де Люченціо?

Люченціо.

Ось він, справдешній син справдешнього
Вінченція. У церкві він звінчав ся
З твоєю Бянкою, панотче любий,
А підставний сліпив отецькі очі.

Гремїо.

Ну, так що штука! всіх нас ошукали!

Вінченціо.

Деж той проклятий Транїо, що зваживсь
Мене так зневажати в цім безладді?

Баптиста.

Скажи мені, чи се-ж не Камбій наш?

Бянка.

Із Камбія Люченціо зробив ся.

Люченціо.

Любов зробила сі дива. Се Бянка
Примусила мене перемінити
Себе у Камбія, а Транїя
В Люченція. Сим робом пощастило
Мені вплисти як раз у любу пристань.
В чім винен Транїо, то я все винен.
Простіть йому, татусю, задля мене.

Вінченціо. Ні, я розплющу носа леда-
реві, що хотів посадити мене в холодну.

Баптиста. (До Люченція). Та чи чуєте
бо, добродію? Ви повінчались із моєю дочкою
без мого благословення?

Вінченціо.

Не бійте ся, Баптисто, вконтентуєм.

Та перше я помщу ся над ледачим. (Виходить.)

Баптиста.

А я розплутаю сю плутню дома. (Виходить.)

Люченціо.

Чого ти зблідла, Бянка? Він подасть ся.

(Виходять Люченціо та Бянка.)

Греміо.

Мій книш не спіксь, та й я пійду до хати
З весільними гістьми бенкетувати. (Виходить.)

Петручіо та Катерина приступають.

Катерина.

Ходім подивимось кінця сьому ярлису.

Петручіо.

Як поцілуєш, Катю, так ходімо.

Катерина.

Як! серед улиці поцілувати?

Петручіо.

Хиба стидкий-брідкий тобі я, Катю?

Катерина.

Ні, Боже борони! Та цілуватись!

Петручіо.

Ну, так назад до дому. — Гей, вертаймось!

Катерина.

Ні, поцілую. Серденько, зостаньмось!

Петручіо.

Хиба-ж не добре? Ну, кохана Катю,

Хоч пізно, та все лучче, ніж ніколи.

А надто пізно й не булоб ніколи.

Сцена друга.

Сьвітлиця в Люченцієвій господі.

Наготовлено бенкет. Ввіходять Баптиста, Вінченціо, Іреміо, Педант, Люченціо, Бянка, Петручіо, Катерина, Гортензіо та вдова. Траніо, Бйонделльо, Іруміо і інші прислугують.

Люченціо.

От ми собі настроїлись помалу.
Пора після завзяття і тривоги
Безпечною та миром веселитись. —
Витай мого отця, кохана Бянка,
А я твого витатиму всім серцем. —
Петручіо, мій брате, сестро Катю,
І ти Гортензіо, з твоїм подружем,
Повеселїмо ся у купі в мене.
Мій бенкет завершить трапезу суту,
Що ми вготовили. Ну, посїдаймо-ж
І трапезуючи наговорїмось.
У смак годуймо ся і розмовляймо.

(Сїдають за стіл.)

Петручіо.

Нї, тільки їсти, їсти та сидїти!

Баптиста.

Се, синку, з Падуї всі солодощі.

Петручіо.

Гіркого в Падуї нема нічого.

Гортензіо.

Колиб обом нам слово се справдилось!

Петручіо.

Як удови Гортензіо боїть ся!

Удова.

Нї, удова нікого не боїть ся.

Петручіо.

Добродїйко, не так ви зрозумїли:

Гортензіо, кажу я, вас боїть ся.

Удова.

Хто боязький, тому ввесь мир, здасть ся,
Іде кругом, вертить ся, туманїє.

Петручіо,

От кругла одповідь!

Катерина.

Не розумію.

Удова.

Я зачала від нього.

Петручіо.

Від мене? Ну, Гортензіо, що скажеш?

Гортензіо.

Скажу, що зачала відказ незгірше.

Петручіо.

За се ви, панї, мужа поцілуйте.

Катерина.

„Хто боязький, тому ввесь мир вертить ся“...

Проти чого се, панї, ви сказали?

Удова.

Ваш муж, наляканий змаганнем вашим,

Домашнім лихом міряє сусїда.

Отсе вам розгадка.

Катерина.

Яка розумна!

Удова.

Бо розумом про вас я міркувала.

Катерина.

А лучче б вам про себе міркувати.

Петручіо.

Не піддавай ся, Катю!

Гортензіо.

Не піддавай ся, вдóво!

Петручіо.

Сто марок в заклад, Катя не піддасть ся!

Гортензіо.

Нї, се менї не треба піддаватись.

Петручіо.

По рабськи сказано. Бувай здоровий, хлоню!
(Пе до Гортензія).

Баптиста.

Що, Греміо? як розумом воюють!

Греміо.

Воюють розумом? Лобами бють ся.

Бянка.

Хто розумом воює, той сказав би,
Що беть ся лобом тільки скот рогатий.

Вінченціо.

А, молода княгине! ви прошнулись!

Бянка.

Та не сполохалась, то й буду спати.

Петручіо.

Ой ні! не будете. Розпочали ви,
То постріляємо іще ваз трошки.

Бянка.

Хиба я пташка вам? То шуги в луги!
Тогді ганяйте ся за мною з вашим луком. —
Бувайте всі здорові! (Виходять Бянка, Катерина і вдова.)

Петручіо.

Ні, не зійшов. — Ну, Транїо сіньоре,
Ціляли й ви, та ба, шкода заходу.
Віват же вам, хто мимо ціли стрілив!

Транїо.

Добродію, мене Люченцій, пан мій,
Спускав так як хорта на панські влови.

Петручіо.

Розумне слово, тільки пахне хортом.

Транїо.

Добродію, ви ловите для себе,
Та ваша дич не дасть вам відпочити.

Петручіо.

Спасибі, добрий Транїо, за стрілку.

Гортензіо.

Признай ся, добре Траніо поцілив?

Петручіо.

Я признаюсь, дряпнув мене він трошки.
Та, як стріла відскочила від мене,
То йду в заклад, що вас обох прошила.

Баптиста.

Ну, сину мій Петручіо, по правді,
Твоя з усіх найкаверзнійша в світі.

Петручіо.

Ні, ні! І щоб запевнити вас, тату, —
Покличмо всі своїх жінок з постелі.
Чия скорійше прийде на жаданне,
Той виграє заклад, який положим.

Гортензіо.

Готов. Який заклад?

Люченціо.

Ну, крон з двадцяток.

Петручіо.

З двадцяток крон?

Се на хорта, на сокола у мене.

На жінку я кладу двадцятку двадцять.

Люченціо.

Ну, сотня крон.

Гортензіо.

Готов.

Петручіо.

Заклад положен.

Гортензіо.

Хто пічне?

Люченціо.

Я почну.

Гортензіо.

Хто первий з нас покличе?

Люченціо.

Бйонделльо, попроси до мене пані.

Бйонделльо.

Іду. (Виходить).

Баптиста.

Я, синку, в половинї. Бянка прийде.

Люченціо.

Нї, я за себе сам платити мушу. —

Вертаєть ся Бйонделльо.

Ну, говори!

Бйонделльо.

Сїньоре, панї кажуть,

Що нїколи; вони прийти не можуть.

Петручіо.

Гм! „нїколи! „прийти не можуть!“

Се одповідь?

Гремїо.

Та ще й ласкава вельми.

Колиб до вас не прислано що инше!

Петручіо.

Я сподїваюсь луччої.

Гортензіо.

Бйонделльо, попроси-ж тецер від мене

Мою жону прийти сюди. (Виходить Бйонделльо).

Петручіо

Іще й просити!

Нї, мусить, наказ!

Гортензіо.

Я боюсь, мій пане,

Що ви не впросите своєї панї.

Вертаєть ся Бйонделльо.

Ну, де-ж моя жона?

Бйонделльо.

Сказали, се який-ся жарт між вами.

Не придуть; вас самих просили.

Петручіо.

Все гірш та гірш. „Не придуть!“ О стидота!

Як ви й виносите таку наругу? —

Гей, Груміо! іди боржій до панї,
Скажи, що я велю прийти до мене.
Гортензіо.

Я знаю одповідь.

Петручіо.

Яка-ж?

Гортензіо.

Не схоче.

Петручіо.

Для мене гірш було би се, та й годї.

Ввіходить Катерина.

Баптиста.

Клянусь мадонною, се Катерина!

Катерина.

Що вгодно, пане, вам, що ви прислали?

Петручіо.

Де Бянка? де Гортензієва панї?

Катерина.

Сидять та розмовляють край камина.

Петручіо

Іди поклич сюди. Коли не схочуть,

То прижени обох до чоловіків.

Іди, кажу, і приведи обох їх.

(Виходить Катерина).

Люченціо.

Хто хоче бачить чудо, от вам чудо!

Гортензіо.

І справді чудо. Що-ж воно віщує?

Петручіо.

Віщує мир, любов, життє лагідне,

Шанобу права, справедливу зверхність, —

Сказати коротко, домашнє щастє.

Баптиста.

О, будь, Петручіо, щаслив до віку!

Ти виграв заклад, а я прибавляю

До ввійгришу тобі ще двацять тисяч,

Нове придане сій новій дитині.
Нова вона, мов не була °й на сьвітї.

Петручіо.

Я хочу виграти заклад ще лучче:
Явити в нїй ще більшу слухняність,
Ново набуту добрість і слухняність.

Вертаєть ся Катерина в Бянкою та удовою.
Дивїтесь, ось вона жінок строптивих ваших
Веде, мов полонян жіночої намови. —

Сей ток не до лица тобі, кохана Катю.
Здійми се заткало та кинь собі під ноги.

(Катерина здіймає тока і видає до долу).

Удова.

О Боже! дай менї не знати горя в сьвітї,
Докіль не доживу я до такого рабства.

Бянка.

Фі! як здаєть ся вам така дурна покора?

Люченціо.

Колиб і в вас була така дурна покора!
Бо розум ваш, моя кохана, любя Бянко,
Сто крон коштує нам уже після вечері.

Бянка.

А се розумна річ, за мене в заклад битись?

Петручіо.

Тепер прошу тебе, моя кохана Катю,
Навчи менї обох жінок сих неслухняних,
Як треба слухати і поважати мужа.

Удова.

Ну, ну, не сьмійте ся! Не треба нам казання.

Петручіо.

Ні, Катю, говори і зачинай від неї.

Удова.

Ні, тут уже вам зась!

Петручіо.

І зачинай від неї.

К а т е р п н а.

Фі, фі! не суп ся так, не морщи грізно лоба!
Не зиркай навкруги сердитими очима
І не гніви свого правителя і пана.
Ти беш свою красу, мов той мороз первоцьвіт,
Ти добру славу рвеш, як вихор цупяночки.
Сама себе стидиш, сама бридкою робиш.
Сердита жєнщина — мов річка каламутна.
Нема в нїй краси, нема очам утїхв;
І поки сердить ся, хоч і хотїв би пйти,
Нї, не нахилиш ся, не зачерпнеш і краплї.
Твій муж тобі і пан, і жєзнь, і охорона,
Він голова і цар, що знай про тебе дбає.
Не жалувє себе нї в холод, анї в спеку,
Нї море, нї війна його не залякає,
Аби сидїла ти в домівці з упокоєм,
У теплому кутку, у затишку безпечнім.
За всі-ж тяжкі труди одна йому доплата:
Любов, ласкавий згляд, покора без лукавства.
Великий вельми довг, маленька вельми плата.
Коли корити ся підданий мусить князю,
То мусить і жєна своїму коритись мужу.
Перекїрна, лиха, насуплена, сердита
І чесному його велїнню непослушна,
Вона вже не жєна, а зрадниця єхидна
Проти дбайливого, розумного владки.
І стид і сором нам за тих жїнок сновидних,
Що там ведуть війну, деб їм благати миру,
І хочуть правити, повелївати мужем,
Коли їм личило-б коритись та любити.
Про що слабеньке в нас, ніжне, мякеньке тіло,
Нездїбне тягарів велєких підїмати?
Чи не про те, щоб ми були нїжні у серці,
Щоб серцем ми були ласкаві да тихенькі?
Ах, ви, сердиті червячки побїдні!
Була і я колись, як ви, завзята,

Бундючна та лиха. Ба тільки вміла краще
Чіпляти зуб за зуб, стріляти в око оком.
Тепер побачила, що в нас списи з соломи,
Що сила в нас слабка, а слабости без міри,
Що в гору беручись ми падаєм до долу,
Що в нас нема снаги доказувати справи. —
Отсе-ж я раджу вам так мужу догоджати.
Щоб рученьки йому під ноги підкладати.
На доказ же мого невитворного слова,
Аби схотів мій пан, рука моя готова.

Петручіо.

От дівчина, дак так! Іди-ж та поцілуймось.

Люченціо.

Ти щасте заслужив, тепер ним утішай ся.

Вінченціо.

А ти, невстрійлива молодіж, поучай ся.

Люченціо.

Невстрійливі жінки сього не хочуть знати.

Петручіо.

Байдуже нам про те. Ходімо, Катю, спати.

Ціляло трое нас, не вцілило аж двоє.

А виграв я один, програли ви обое.

(Виходять Петручіо та Катерина).

Гортензіо.

Так, правда! присмирив еси гоструху кляту.

Люченціо.

Се диво дивнее, що вкоськав так завзяту!

(Виходять).

ПОЯСНЕННЯ.

1) Нпцак переплутав очевидно Віліяма Завоювателя з Ричардом Львиним-серцем.

2) Sessa — окрик, що означає швидкий біг. Се один із многих востанків французької мови в англійській і походить від французького *c'est ça* — ось воно що! *Paucas palabras* — попсована іспанська фраза *pocas palabras* — мало слів, коротко мовлячи.

3) Натяк не дуже популярну в Шекспірових часах драму Кіда „*Spanish tragedy*“. Герой тої драми Джеронімо стративши сина, вбитого могутніми ворогами, збожеволів на думці про пімсту і в словами цитованими тут проходить поуз тих ворогів на сцені.

4) Якась звісна в Шекспірових часах драма, тепер затрачена.

5) Бортонгіс (*Burton-heath*) — хутір побіля місточка Стратфорда над Авоном, де родив ся Шекспір. Вінкот (*Winkot*), — село недалеко тогож міста.

6) Всі згадані тут закохані пари мітольогічних грецьких постатей звісні були Шекспірови з Овідієвих *Метаморфоз*. Цітерея — назва Венери. Любов Венери до Адоніса оспівав сам Шекс-

пир у своїй поемі „Venus and Adonis“, що була першою пробою його поетичної творчості. Іо — коханка Зевеса, була заздрісною Герою перемінена на корову і потім гонена невідступним овадом через поля, ріки і море аж до Єгипту, де її зроблено богинею. Дафне тікаючи від закоханого в ній Аполлона була перемінена в лаврове дерево — тема часто оброблювана в драматичній формі в часі гуманізму.

7) Ганна, сестра Дідони, одної з героїн Вергілієвої Енеїди; її звирюєть ся Дідона зі своєї любови до Енея і зі своїх терпінь, пор. Aeneis IV.

8) „Викупи ся з неволі як мога дешевше“, цитат із комедії Теренція „Евнух“ (1, 30), але тут поданий у формі троха відмінній від оригіналу, а власне в такій, яку знайшов Шекспір в уживаній тоді в Англії граматиці латинської мови, уложеній звісним письменником Ляїлі (Lilly).

9) Дочка критського короля Агенора Европа була така красуня, що в ній закохав ся сам Зевес і перекинувшись биком переніс її на своєму хребті в Крети на грецький беріг. Се оповіданє звісне було Шекспірови також із Овідієвих Метаморфов.

10) „З цілого серця — вітайте!“

11) „Вітайте в нашім домі, високоповажаний мій пане Петручіо“. Чи сі італіянські фрази свідчать про те, що Шекспір знав італіянську мову, сего не можна твердити на певно. Він міг переймити їх від якого будь англійського панича з тих, що вже й тоді рікрічно їздили до Італії.

12) Фльоренс (Florentius), сестрінець цісаря Клявдіяна, оженив ся з поганою бабою за те, що відгадала загадку і тим уратувала йому жите. Про се оповідаєть ся в поемі старого англійського поета

Гауера „Confessio amantis“. Джон Гауер (Gower), сучасний найбільшого англійського поета перед-Шекспірівської доби Чосера (Chaucer), ум. 1408 р. Він писав переважно по французьки, а тільки одну поему, власне „Confessio amantis“, по англійськи. Це величезний твір (більш 30.000 віршів) зложений в прольота і вісьмох книг. Титул вняснюєть ся тим, що коханець, сам поет, сповідаєть ся генїєви зі своїх любовних досвідів. Кождий епівод у оповіданю коханця коментує генїї і пояснює подаючи декілька подібних пригод і любовних історій. (Див. Richard Wülcker, Geschichte der englischen Litteratur von den ältesten Zeiten bis zur Gegenwart. Leipzig und Wien 1896, стор. 132—133).

¹³⁾ У оригіналі тут кажесть ся инакше. Гортензиева репліка кінчить ся словами: „Прекрасній Бянци, моїй коханці“.

Греміо. Моїй коханці, се я докажу ділами.
Груміо (на бік). Се він докаже мошонкою.

¹⁴⁾ Дочкою Леди була Гелена, до котрої лицяло ся тисяча князів, пор. Вергілієва Енеїда кн. I, 652.

¹⁵⁾ Алкід — Геркулес, котрого дванацять важких праць війшли в поговірку.

¹⁶⁾ „Дословно : Тоді утратите свій герб (arms); не будши шляхтичем будете без рук“ (або без герба — arms). Як бачимо, знов та сама гра слів (arm — герб і рука), яку ми здібали в Гамлеті, (див. акт V, сц. 1 і нота 47 на стор. 170).

¹⁷⁾ Гривельда, в пізнійших оповіданях Геновефа — взір жінки, що оклеветана перед мужем витерпіла багато горя, та не подала ся на ніяку спокусу. Шекспір знав се оповіданє мабуть із Чосерових „Кентерберійських казок“ (Canterbury Ta-

les), найкращої поеми сего автора. Люкреція Римлянка, зганьблена Турквінієм, була мимовільною причиною упадку королівської династії в Римі і заведення республіки. Зганьблене Люкреції обробив Шекспір у своїй поемі „The rape of Lucrece“, виданій у-перве 1594 р.

¹⁸⁾ Ріальто — площа в Венеції, де відбувають ся торги.

¹⁹⁾ Аргоза, по англійськи argosy — великий купецький або воєнний корабель.

²⁰⁾ „Туди йшов Сімоіс, тут сітейська земля, тут стояв високий палац старого Пріяма“, вірш винятий із Овідієвих „Epistolae Heroïdum“ I, 33. Сімоіс — потік, що пропливав через Трою. Сітейська — троянська земля.

²¹⁾ Папталъон — постійна фігура ошуканого батька в старій італійській комедії.

²²⁾ Аякс, один із героїв Гомерової Іліади, був унуком Еака, див. Овідієві „Метаморфози“ XIII, 152 і д.

²³⁾ Італіянська гама, котрої творцем уважається Івідо з Ареццо (1230 — 1294); назви поодиноких тонів узяті із початкових складів латинського гимну до св. Івана, а власне з першої його строфи, що виглядає ось як :

*Ut queant laxis
Resonare fibris
Mira gestorum
Famuli tuorum,
Solve polluti
Labbii reatum,
Sancte Johannes.*

(Святий Іване, розв'яжи голос брудних уст, щоб ученики могли ослабленими місяцями гомоніти

чуда твоїх діл). Як бачимо, у Шекспіра ся скаля перемішана з давнійшою, т. зв. григоріяцською, де тони називано (і писано) буквами: А, В, С, D' Е, F і далі а, b, c, d, e, f.

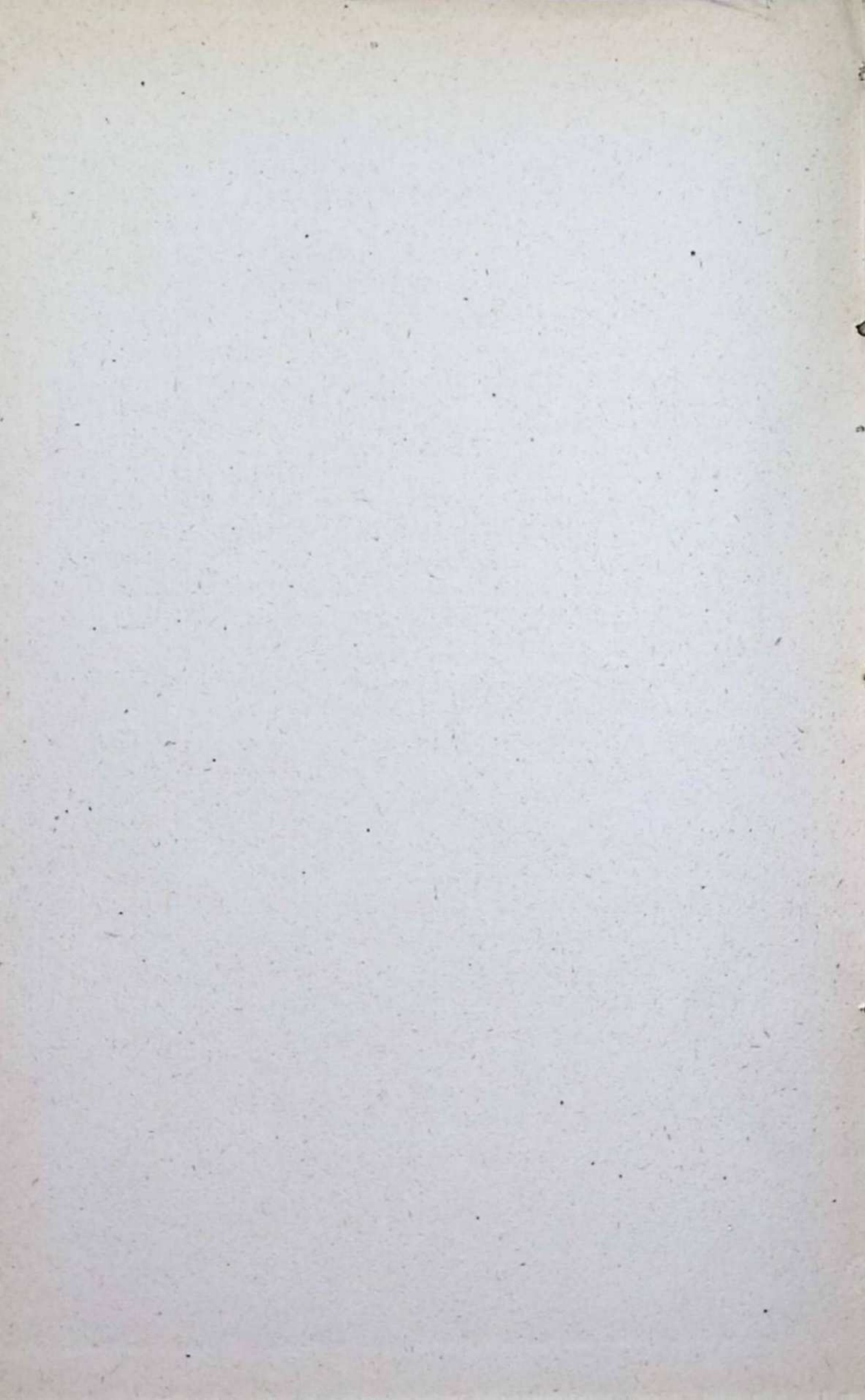
²⁴⁾ Книжечка про сорок любовних химер — мабуть якась збірка віршів, тепер ватрачена.

²⁵⁾ У Шекспіра Петручіо співає тут початок популярної людової балади; „Ой був то братчик із ордена сірих братів, він ішов собі сьміло своєю дорогою“. Зміст сеї балади такий, що коханець по довгій розлуці прибуває до своєї любки перебраний за монаха, впрошує ся до неї на ніч, випробує її вірність і потім даєть ся їй пізнати. Текст сеї балади віднайдено, він надрукований у збірці Чайльда (Child, English and Scottish Popular Ballads, Т. III, 426).

²⁶⁾ Мабуть якась звісна тоді гостинниця в Генуї.

²⁷⁾ Книгарська формула: „З привілеєм для виключного друку“.

О п о в і с т к а.

„Українсько-руська Видавнича Спілка“ видала доси в белетристичній серії отсі книжки:

	Ціна (коронова вал.)
1. Стефан Ковалів. Дезертир і иньші оповіданя	1·60 к.
2. Іван Франко. Поєми	1·60 „
3. Ольга Кобилянська. Покора і иньші оповід	1·40 „
4. Гю де Мопасан. Дика пані і иньші оповіданя	1·30 „
5. Іван Франко. Полуйка і иньші бориславські оповіданя	1·40 „
6. Наталія Кобринська. Дух часу. Оповіданя	1·60 „
7. Кнут Гамсун. Голод. Роман.	2·20 „
8. Леся Українка. Думи і мрії. Поезії	1·60 „
9. Стефан Ковалів. Громадські Промисловці. .	1·60 „
10. Уїлліям Шекспір. Гамлет, принц данський	1·80 „
11. Генрик Понтюпідан. Із Хат. Оповіданя .	1·40 „
12. Богдан Лепкий. З життя. Оповіданя. . . .	1·10 „
13. Гергарт Гауптман. Візник Геншель	1·60 „
14. Михайло Коцюбинський. В путах шайтана. Оповіданя	1·60 „
15. Уїлліям Шекспір. Приборкана гоструха .	1·40 „

Ціни подані за оправні примірники. Брошурованих не продаєть ся.

У другій, науковій серії, вийшли:

1. Кароль Кавцкі, Народність і її початки. Ціна книжки 60 сот.
2. Фр. Енгельс: Людвік Фаврбах. Переклад Будового. Ціна 50 сот.

Дальші випуски друкують ся і вийдуть небавом.

Брошур другої серії не оправляєть ся.

Адреса: Львів, ул. Чарнецького ч. 26.

Витяг зі статута „Видавничої Спілки“.

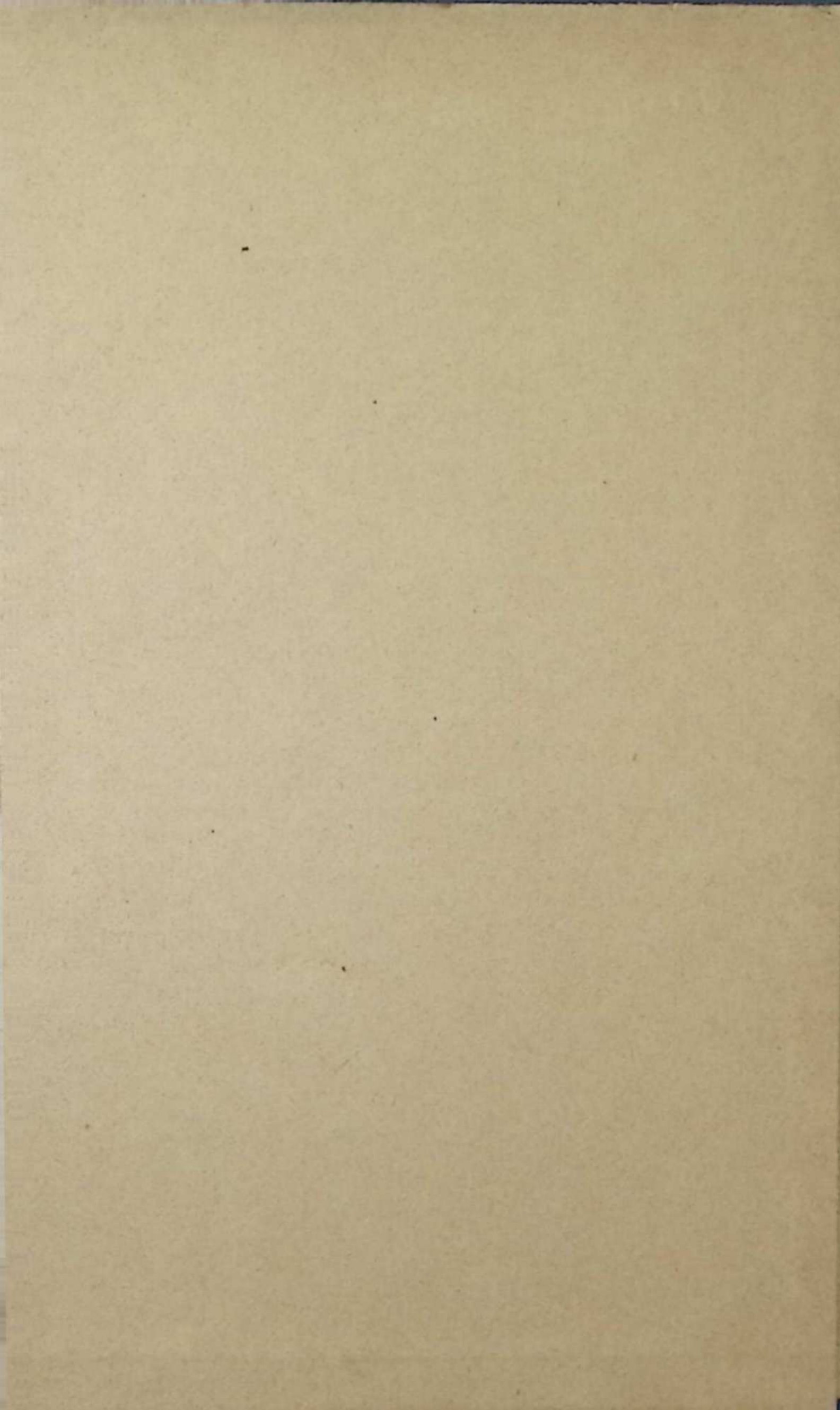
§. 2. Задачею Товариства є видавати власним коштом часописи, книжки і брошури, змісту літературного, наукового і політичного, та провадити на власний зиск або страту друкарні і иньші галузи промислу, звязані з видавництвами.

§. 5. Членом Товариства може бути кождий Русин і кожда руська інституція, що письменно зголосить своє приступленє до Товариства що найменше з одним уділом в квоті 50 корон.

§. 7. Новопринятий член складає зараз вписове в квоті 2 кор. і що найменше першу рату на уділ в квоті 10 кор.

§. 14. Члени Товариства відповідають за з'обовязаня Товариства квотою на уділ вплаченою, зглядно деклярованою і квотою ще раз так великою, як вплачена, зглядно деклярована на уділ квота.

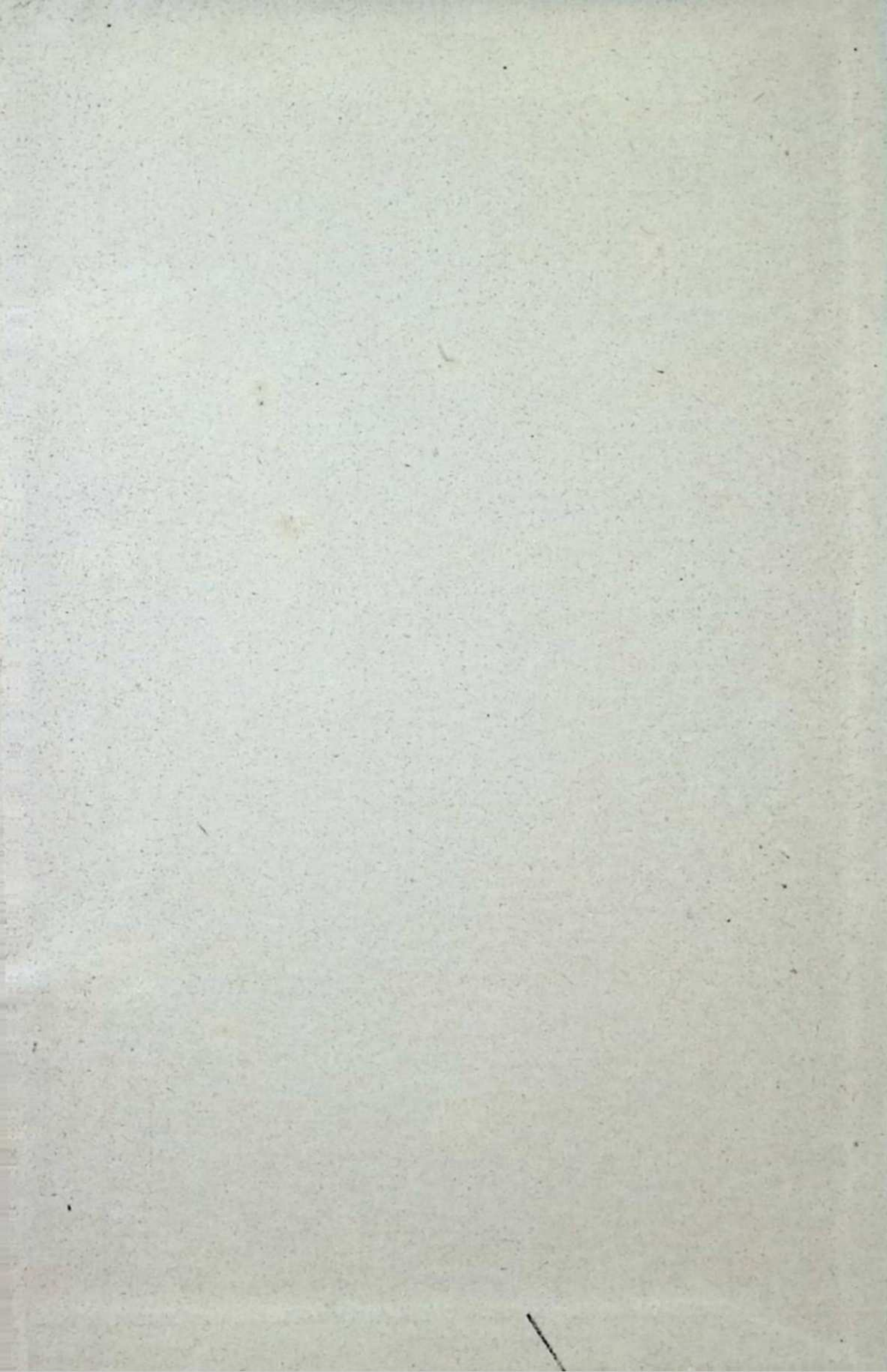
§. 19. Кождий член має право віддавати до розпорядимости Спілки свої капітали на певний з гори означений процент.

✓

60к.

8/11-70р.
2г.

372555

НБ ЛНУ ім. Івана Франка

372555